چارەسەرییا دەروونی د قورئانا پیرۆزدا

نڤیسین
إبراهيم نعمة

وەرگێران
ئیبراهیم سەلیم

چارەسەرییا دەروونی د قورئانا پیرۆزدا

نڤیسین

ئیبراهیم نعمە

وەرگێڕان

ئیبراهیم سەلیم

پێشەکی

سوپاس بۆ خودایێ مەزن، سوپاسییەکا ب وی ڕەنگی کو خودێ ژ من ڕازی بکەت و سلاڤ ل سەر بەندێ وی و پێغەمبەرێ وی (موحەمەد)ی و خێزانا وی و هەڤالێن وی و هەر کەسەکێ ل دووڤ ڕێبازا وی دچیت هەتا ڕۆژا قیامەتێ بن.

پێشکەڤتنا شارستانییەتا د هەر لایەنەکێ ژیانێدا و هاڤێتنا پێنگاڤێن مەزن و بەرفەرەهـ مرۆڤ ژ گەلەک نەخۆشی و زەحمەتییان خلاس کرن ئەو نەخۆشی و زەحمەتییێن بەری پێشکەڤتنا مرۆڤان ب خۆڤە دیتی، بەلێ پا ڤی زانستی هەتا ڤێ ڕۆژێ ژی نەشیایە مرۆڤی ژ وان نەخوشییێن ئەو تووش دبیتێ ژ بەرزەبوون و گومرایی و ئازاران و گەلەک نەخۆشییێن دی یێن دەروونی یێن کو شەڕی د گەل مرۆڤی دکەن خلاس

بکەت و ئەڤ نەخۆشییە ڕۆژ بۆ ڕۆژێ پێن زێدە دبن، تایبەت د ڤی چاخێ مە یێ سەردەمدا، لەوما خەلکێ گەلەک ل وی دەرمانی گەڕیایێ یێ کو ڤان تێچوون و نەساخییان ل سەر وانا خلاس بکەت یان چو نەبیت کێم بکەت، بەلێ پا وانا نەدیت، سەرەڕای کو ئەڤ پێشکەڤتنا جیهانێ ب خۆڤە دیتی کو ژ هەمی لایانڤە د پێشکەڤتنێدایە، بەلێ پا هەر ئەڤ جۆرە چارەسەرییە ب دەست نەکەڤتنە.

و ئەڤ ڤەکۆلانا مە یا کورت بەحس ل (چارەسەرییا دەروونی د قورئانا پیرۆزدا) دکەت، کو ئەو چارەسەرییە یا کو گەلەک ڤەکۆلەر و نۆژدارێن دەروونی بێئاگەهـ بووین ژێ و ل ڤان دووماهییان هندەک نۆژدارێن ساخلەمییێ گرنگی ب ڤی لایەنی یا دای پشتی کو ڤێ نۆژدارییا سەردەم بێشیان بەرانبەری ڤێ نەخۆشییێ ڕاوەستیایی، ئەو نەخۆشییا کو نوکە

جڤاكـــێن مەزن هەمى ژ بەر وێ دنالـن، تايبەت ئەو جڤاكێن ژ لايەنێ ماديڤە گەلەك پێشكەڤتى.

ئەز داخواز ژ خودێ دكەم ڤى كارێ من و كارێن من يێن دى ژى هەمييان بۆ خۆ حســـاب بكەت و حەقى و منەت هەر يا خودێ ب تنێيە.

ئيبراهيم النعمە

چارەسەرییا دەروونی د قورئانا پیرۆزدا

قورئانا پیرۆز هێزەکا ڕوحییە کو کاریگەرییەکا مەزن ل سەر دەروونێ مرۆڤی دکەت و تشتێ سەیر تێدا نینە کو ئەڤ گۆتنا خودێیە ئەوا بۆ ماوەیەکێ کێم ژ دەمی شیای ڕەفتار و سەرەدەرییا خەلکی و شێوازێ هزرکرنا وانان بگوهۆڕیت، هەر وەسا خودایێ مەزن یێ دیار کری کو ئەڤ قورئانە چارەسەری و دلۆڤانی و هیدایەتە بۆ باوەرداری و بەرێ وی ددەتە یا ژ هەمییێ باشتر، دەمێ خودایێ مەزن گۆتی:

﴿ وَنُنَزِّلُ مِنَ ٱلْقُرْءَانِ مَا هُوَ شِفَآءٌ وَرَحْمَةٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ ﴿٨٢﴾

﴾ الإسراء: ٨٢

ژ ئایەتێن قورئانا مەزن ئەم وێ دئینینە خوارێ یا دەرمان و چارەسەری بۆ وان دلێن نەخۆشی تێدا هەین و دبیتە ئەگەرێ دەستڤەئینانا دلۆڤانییا خودێ بۆ باوەرداران.

﴿ يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّاسُ قَدۡ جَآءَتۡكُم مَّوۡعِظَةٞ مِّن رَّبِّكُمۡ وَشِفَآءٞ لِّمَا فِي ٱلصُّدُورِ وَهُدٗى وَرَحۡمَةٞ لِّلۡمُؤۡمِنِينَ ٥٧ ﴾ یونس: ٥٧

ئەی گەلی مرۆڤان، ب ڕاستی شیرەتەک ژ خودایێ هەوە بۆ هەوە هات بیرا هەوە ل عەزابا خودێ بینیتەڤە و ئەو ڕێنیشاندەرە بۆ وی یێ دووڤکەڤتنا وێ شیرەتێ بکەت و وی ژ تێچوونێ ڕزگار دکەت، خودێ ئەو کرە قەنجی و دلۆڤانی بۆ خودانباوەران.

ئـەڤ ئـايـەتێن مـەزن وێ کـاریگـەرییـا قورئـانێ د دەروونێ مرۆڤاندا دەستنیشان دکەت: چونکی ئەڤ قورئانە هەر کەسەکێ باوەری پێ هەبیت، ئەو بۆ وی هیدایەتە و بەرێ وی ددەتە رێکا راســـت، لەوما وی ب ڤێ چەندێ ژ کەربێ و نەڤیانێ و حەسیدییێ و رەفتارێن خراب خلاس دکەت .. و ب ڤی رەنگی لەش چارەسەر دبیت، چونکی ئەگەر دەروون چارەسەر بوو، لەش د دووڤدا چارەسـەر دبیت و چارسـەرییا دەوورنی یا د پاقژی و پاکییا وێ ب خۆدا و ب ڤی رەنگی قورئان دبیتە دەرمان و چارەسەری و دلۆڤانی بۆ دەروونی.

و ئـەو پێکۆلێن د ڤـەکۆلانێن دەروونیـدا کرین گـەلـەک بوون و گەلەک شێوازێن جێواز یێن چارەسەرییێن دەروونی دەرکەڤتن.. و وەسـا دیار بوو کو ڤان ڤەکۆلانان ئەو سـەرکەڤتنا چاڤەرێکری ب دەستڤە نەئینا د چارەسەرکرنا نەخۆشییێن دەروونیدا، بەلکو

بەروڤاژی ئەڤ نەخۆشیییێن دەروونی ڕۆژ بۆ ڕۆژێ پێن زێدە دبن و شـەڕێ وان نەخۆشـییان د گەل مرۆڤی پتر دبیت و هەر وەسـا وان ڤەکۆلانان د پاراستنا مرۆڤی ژ وان نەخۆشییاندا سەرکەڤتن ب دەســـــت خۆڤە نەئینا ، (هندەک ڤەکۆلانان دایە دیار کرن کو ڕێژەیا چارەســـــەرییا نەخۆشـــــیییێن دەروونی ئەوێن ب ڕێکا دەروونشـیکارییێ چارەسـەر دبن، دگەهیتە 60% هەتا 64% و ئەڤ ڕێژەیە نە د ڕازمەندی و باشــــن، چونکی ئەگەر ئەم وێ ڕێژەیا نەسـاخیییێن دەروونی ئەڤێن بێ کو چارەسـەرییێ وەربگرن بەرچاڤ وەربگرین کو دگەهیتە د ناڤبەرا 44% هەتا 66%. هەر وەســـا ئەگەر دیار بکەین کو هندەک ژ وان کەســـێن ئەڤ چارەسـەرییا دەروونی وەرگرتی ڕەوشا وان پشـتی هینگێ خرابتر دبوو و ڤـەکۆلانـەک دی یـا هـەی دیـار دکـەت کو کۆمـەکا ئـەو کەســـێن نەســـاخییا دەروونی هەین ئەڤێن کو چو چارەســـەرییا

دەروونی نەوەرگرتی، وانا چارەسەرییەکا باشتر ب خۆڤە دیت کو ئەو چارەســـــەری وەکهەڤ بوو د گەل وان کەســـــێن ب رێکا دەروونشـــــیکارییێ چارەســـــەر بووین، هەر وەکی مە د وێ ڤەکۆلانێدا دیارکری ـــــــــ هەر وەسا هندەک ژ وان ئەڤێن چارەســەرییا وانا بوویی پشــتی هینگێ رەوشــا وانا نەخۆشــتر دبوو) [1]

دکتۆر (ئەلکســـــیس کاریل) خودانێ خەلاتێ نوبلێ دبێژیت: تشـتێ سەیر کو نەخۆشیێین ئەقلی پترترن ژ هەمی نەخۆشیێین دی هەمییان و ژ بەر ڤێ چەندێ نەخۆشـخانا (دینان) یا تژییە ژ ئاکنجییێن خۆ و نەشێت وان هەمییان وەربگریت ئەوێن دڤێن بهێنە گرتن ل دەڤ ڤان نەخۆشخانا بمینیت.

[1] علم الأمراض النفسية والعقلية تأليف رتشارد م.شوين ص 864

هەر وەسا (س. ویبرس) دبێژیت: (د ناڤبەرا هەر دەمەکێدا هەر ژ 22 کەســێن ئاکنجییێن نیویۆرک پێدڤییە کەســەکی ژ وانا بکەنە د نەخۆشخانا نەساخییێن ئەقلیدا)[2]

زانایێن دەروونناســییێ چارەســەرکرنا ڤان نەخۆشــییێن د جڤاکا ڕۆژئاڤایدا بەربەلاڤ سەرنەکەڤت و ژ بەر ڤێ سەرنەکەڤتنێ پتر ڕەوش ل بەر وانا بەرتەنگ بوو!

[2] الإيمان والحياة الاستاذ يوسف القرضاوى ص 324

باوەری ل دەستپێکێ:

مامۆستایێ هاریکار یێ توێکاری(تشریح) ل زانکۆیا (سانت جۆنس)، دکتۆر (بۆل ئەرنست ئەدولف) بەرسڤا ڤێ چەندێ ددەت و دبێژیت: گەلەک ئەوێن د چارەسەرییا دەروونیدا کار دکەن ئەو د لێگەریانێ ل دۆر ئەگەرێن تێکچوونێدا د سەرکەڤتینە، لێ پا ئەو د چارەسەرکرنا وان تێکچووناندا نەسەرکەڤتینە، چونکی ئەو بەرەڤ هندێ ناچن کو باوەرییێ ب خودێ بکەنە د دەروونێ وان نەخۆشاندا[1]

هەر وەسا دبیت زانایێن دەروونی ڕۆژ بۆ ڕۆژێ بەرەڤ هندێ دچن کو بەرێخۆدانا ئایینی بکەنە د ناڤ چارەسەرییا دەروونیدا، ئەگەرێ ڤێ چەندێ ئەوە کو باوەرییا دورست ب خودێ هێزەک و شیانەکا ڕوحی یا مەزن ددەتە مرۆڤی و وەل وی مرۆڤی

[1] الله يتجلى فى عصر العلم : ص (137)

دکەت کو ئەو ب هێز بەرانبەری ڤان نەخۆشـــی و ئازارێن ژیانێ ب ڕاوەســـتیت و خۆ ژێ بپارێزیت، چونکی ل ڤی ســـەردەمی هەژۆکی و دودلی بوویە سیمایەکێ سەرەکی یێ ڤی سەردەمی و هەر ل سەر ڤێ چەندێ دەروونشیکار (کارل یونگ) دبێژیت:

ل ڤان 30 سالێن بۆری ژ هەمی جۆرێن مرۆڤان سەرەدانا من دکرن و من چارەسەرییا سەدان وان کەسان یێ کری و من ل دەڤ وان نەخۆشێن خۆ هەمییان کو ئەو ل نیڤا ژییێ خۆ بوون کو ژ 30 ســـالیێ بۆری بوون، من ل دەڤ وان هەمییان دیت کو ئەگەرێ سەرەکی یێ ئاریشا وی ئەوە ئەو پێدڤی ب دیتنا ئایینییە د ژیانا خۆدا و ئەز دشـــێم بێژم کو ژ بەر ڤێ چەندێ ئەو بوونە نێچیرەک بۆ ڤێ نەساخییێ، چونکی وی ئەو تشت ژ دەست دا ئەوێ کو ئایین ل هەمی سەردەمان ددەتێ و ل دووڤ

بچیت و ب ڕاســتی کەس ژ وانان چارەســەر نەبوو هەتا کو وی ئەو بەرێخۆدانا یا ئایینی بۆ ژیانێ ل دەڤ خۆ زێدە کری[2]

هەر وەســـا دەروونشـــیکار (أ.أ. بریل) دبێژیت: ئەو مرۆڤێن دیندار چو جاران نەساخییێن دەروونی وی ناگرن)[3]

هەر وەســا زانایێ ئەمریکی (هێنری لینک) د کتێبا خۆدا ئەوا ب ناڤێ (زڤڕین بەرەڤ باوەرییێ): دەرئەنجامێ ســـەربۆڕا وی یا درێژ د جهێینانا تاقیکرنێن دەروونیدا ل ســـەر کاری د پروسێسا تاقیکرنا پیشەیی و ئاراستەکرنا پیشەییدا وی وەسا ددیت کو ئەو کەســـێن دیندار ئەوێن بەردەوام پەرســـتنا خودێ دکەن ئەو خودان کەسایەتییەکا ب هێزتر و باشترن ژ وان کەسێن بێ ئایین و پەرستنا چو خودایان ناکەن)[4]

---

[2] القران و علم النفس :ص (240)
[3] دع القلق وأبدأ الحياة: ص (286)
[4] الايمان والخياة :ص(342)

هەر وەسا دکتۆر (پۆل ئەرنست ئەدۆلف) دبێژیت: ئەز گەهشتمە وی ئەنجامی کو چارەســەرییا دورســت د ئێک دەمدا پێدڤییە رِحێ و لەشی هەردویان ڤەبگریت و هەر وەسا ئەوا ل سەر من پێدڤی کو ئەز زانیارییێن خۆ و یێ پزیشـکی نشـتەگەری د گەل لایەنێ خۆ یێ باوەرییێ ب خودێ و زانســـتی جێبەجێ بکەم و من هەردو لایەن ل ســـەر بنەمایەکێ ب هێز جێبەجێ کرن و ب ڤێ رِێکێ ب تنێ من شـیا ئەز چارەســەرییەکا تەمام ئەوا کو نەساخێ من پێدڤی پێشـکێشی وی بکەم و پشتی خواندن و هزرکرنـەکا کوور بۆ من دیـار بوو کو ئـەڤ زانیـارییێن من یێن پزیشکی و باوەرییا من ب خودێ بنەمایێ سەرەکییە کو پێدڤیە ئەڤ فەلســەفا پزیکشـی یا ســەردەم ل ســەر رِاببیت.. و د ڤی کارێ من یێ پزیکشــیدا من دیت کو دەمێ من ئەڤ کارە دکر و من خۆ ب وێ باوەرییا ب خودێ یا رِۆحی ئامادە دکر ئەڤ

هەردویە پێکڤە بۆ من وەســـــا دیار دبوو کو ب ڤان هەردویان دشێم چارەسەرییا هەمی نەساخییان بکەم کو چارەسەرییەکا ب بەرکەتە ژی و ئەگەر مرۆڤ د ڤێ چەندێدا دووری خودایێ خۆ بوو، ل وی دەمی پێکۆلێن وی دێ تنێ نیڤ چارەسەرییێ دەت و دبیت هند نەبیت کو بگەهیتە چارەسەرییێ ژی[1]

هەر وەسا ڕۆژناما (الجمهورية) یا (قاهیرە) ل بن ناڤونیشانێ (زانا بەرەڤ ئایینیڤە دچن بۆ چارەسەرکرنا نەساخییێن ئەقلی) بەلاڤەکر و گۆت: ئەڤ چەندە ل نەخۆشـــــخانێن ویلایەتا (نیویۆرک) دەســـت پێ کر کو ئەو نەخۆشـخانە تایبەتن ب وان کەسانڤە یێن نەساخییێن ئەقلی هەین و تاوانان دکەن و ل وی دەمی وانا ئایین د وێ چارەســــەرییێدا ب کار ئینا وەک ســــیمایەکێ نوو یێ چارەســــەرییێ و د گەل وان ســــەدمێن

---

[1] الله يتجلى فى عصر العلم: ص (138)

کەهرەبائی ئەوێن ل خانەیێن مێشکی ددەن و حەبێن مسەکن بۆ ئەعسـابان. د گەل ڤان هەمییان ئەنجامەکێ گەلەک باش ب دەسـت وانڤە هات .. ل وی دەمێ نەخۆشـخانێ هزر دکر ئەڤ نەساخە چارەسەر نابن و ژ چارەسەرییا وانا بێهیڤی بوون بەلێ پا بەرۆڤاژی ئەو نەسـاخە ژ دیناتییێ بەرەڤ ئاقلییێ چوون و چارە سـەر بوون و ب ئاقل کەڤتن و ئەوێن کو مەزنترین تاوان کرین و وانان نە دشـیان ل سـەر خۆ زال بن، لێ د نوکەدا ل سـەر خۆ و هزر و سـەردەرەرییا خۆ د زالن و ئەو ڕۆندکێن پەشـێمانییێ درێژن و هیڤییا وانان ئەوە خودێ دلۆڤانییێ ب وانا ببەت و گونەهێن وانان ژێ ببەت)[2]

هەر وەسـا دکتۆر (ئەلکسـیس کاریل) دبێژیت: دبیت کو نڤێژ مەزنترین خێر بیت کو مرۆڤی چالا بکەت هەتا ڤی سـەردەمی

[2] الايمان والحياة: ص (347 - 348)

هاتییه زانین، ـــ ئەز وەک نۆژدارەک ـــ گەلەک نەساخێن من حەبکان چارەسەرییا وانان نەکر و دەمێ کو پزیشکی بێشیان بوویی و دەستێ خۆ ییێن بێ شیانی و خۆ ڕادەستکرنێ بلند کرین ل وی دەمی نڤێژێ مایێ خۆ د وان نەساخییان کر و ئەو نەساخە ژ وێ نەساخییێ چارەسەر کرن.

و دبێژیت: نڤێژ وەکی کانزایێ (ڕادیوم)ییە کو ژێدەرێ تیشکدانێیە و داهێنانا چالاکییێیە و ب نڤێژێ خەلک دشێن چالاکییێن خۆ ییێن سنۆردار ب دەستخۆڤە بینن، کو ئەو هێزەیە یا کو چالاکییا وێ چو جاران خلاس نەبیت[1]

و دکتۆر (یووسف قەرزاوی) دبێژیت: د خۆرستێ مرۆڤیدا ڤالاتییەک یا هەی کو چو جاران زانست و ڕەوشەنبیری و فەلسەفە وێ ڤالاتییێ پڕ ناکەت، بەلکو تنێ باوەرییا ب

(1) الايمان والحياة: ص (292)

خودێ وێ ڤالاتییێ پڕ دکەت و دێ خۆرستێ مرۆڤی مینیت و هەر هەست ب دودلی و برساتی و تێهناتییێ کەت، هەتا خودێ ببینیت و باوەری ب خودێ بینیت و بەرەڤ خودێ بچیت[2]

نە کو زانایێن دەروناسی و دەرونشیکاری و نۆژدارێن دەروونی و زانا ب تنێ بوون گەهشتینە ڤێ ڕاستییێ، بەلکو ئەم دێ بینین کو هەژمارەکا نەکێم ژ هزرمەندێن ڕۆژهەلاتی یێن سەردەم بەرەڤ ڤێ ڕێبازێ چوون. ئەها ئەڤە مێژوونڤیس (ئارنولد توینبی) دبێژیت: ئەڤ قەیرانا ئەورووپی نوکە ژ بەر دنالن، ئەگەرێ وێ یێ سەرەکی ڤەدگەڕیت بۆ هندێ کو ئەو ژ لایێ ڕۆحیڤە یێ هەژارن و چارەسەرییا ئێکانە بۆ ڤێ کێشێ ئەوە کو ئەو جارەکا دی بەرەڤ ئایینی ڤەگەڕن[3].

---

[2] الايمان والحياة: ص (86)
[3] مفاهيم العلوم الاجتماعبه والنفى فى ضوء الاسلام: ص (195)

و دەمێ ئەم بەرێ خۆ ددەینە ئیسلامێ دێ بینین کو موسلمان

هەر ژ زارۆکینییا خۆ وەرە باوەرییەکا مکوم یا ب خودێ هەی

و ئەڤ چەندە دبیتە رێگرەک کو ئەو تووشی نەساخییێن

دەروونی ببیت و گەلەک جاران ئەو پێدڤی ب چارەسەرییا

دەروونی ژی نابیت.

چونکی قورئانێ ب ئاشکەرای یا دیار کری کو باوەرییا دورست

ب خودێ ئێمناهی و ئارامی و تەناهییێ دکەتە د دەروونێ

موسلمانیدا، هەر وەکی خودایێ مەزن دبێژیت: ﴿ ٱلَّذِينَ

ءَامَنُواْ وَلَمۡ يَلۡبِسُوٓاْ إِيمَـٰنَهُم بِظُلۡمٍ أُوْلَـٰٓئِكَ لَهُمُ ٱلۡأَمۡنُ وَهُم

مُّهۡتَدُونَ ﴿٨٢﴾ ﴾ الأنعام: ٨٢

ئەوێن باوەری ب خودێ ئینایی و دووڤکەڤتنا پێغەمبەرێ وی

کی و چ شرک تێکەلی باوەرییا خۆ نە کرین، تەناهی و ئارامی

و سـلامەتی بۆ وانان و ئەون یێن بەرێ وان بۆ حەقییێ هاتییە دان.

﴿ ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ وَتَطۡمَئِنُّ قُلُوبُهُم بِذِكۡرِ ٱللَّهِۗ أَلَا بِذِكۡرِ ٱللَّهِ تَطۡمَئِنُّ ٱلۡقُلُوبُ ٢٨ ﴾ الرعد: ٢٨

و ئەو بەرێ وان ددەتە هیدایەتێ ئەوێن دلێن وان ب تەوحیدا خودێ و زکرێ خودێ تەنا و ئارام دبیت، نێ ب گوهدان و زکرێ خودێ دل تەنا و ڕەحەت دبن.

﴿ هُوَ ٱلَّذِيٓ أَنزَلَ ٱلسَّكِينَةَ فِي قُلُوبِ ٱلۡمُؤۡمِنِينَ لِيَزۡدَادُوٓاْ إِيمَٰنٗا مَّعَ إِيمَٰنِهِمۡۗ ٤ ﴾ الفتح: ٤

ئـەوە یێ ڕەحـەتی و تـەنـاهی هـاڤێتییـە دلێن خودانبـاوەران و باوەرییا وان مکوم کری دا باوەرییا وان ب خودێ و پێغەمبەری زێدەتر لێ بهێت.

تەناهی و ئارامی ژێدەرێ سەرەکی باوەری ب خودێ و ڕۆژا قیامەتێیە و مەبەست ژ ڤێ چەندێ نەئەوە کو تو دەروونێ خۆ ڕادەست بکەی یان وێ ژ ژیانێ ب ڕەڤینی، بەلێ مەبەست پێ ئەوە تو د وێ ڕەوشا دکەڤییە تێدا یێ ڕازی ببیت پشتی کو تو هەمی ئەگەران جێبەجێ دکەی.

و ب ڤی شێوازی موسلمان هەست ب بەختەوەرییێ دکەت ل دەمێ کو دلێ وی پڕی باوەری بیت و ڤالا بیت ژ هەر گومانەکێ کو ژیانا وی تێک بدەت، ل سەر ڤێ چەندێ زانایێ مەزن (ئیبن قەیم جەوزی) خودێ دلۆڤانیێ پێ ببەت دبێژیت: پرتپرتبوونەک یا د دلیدا هەی، ناهێتە لێکدان هەتا ب بال خودێڤە نەزڤڕیت، هەژوکییەک یا د دلیدا هەی ب تنێ نێزیکبوونا ل خودێ وێ ژ دلی ڕادکەت، دودلییەک یا د دلیدا هەی، ب تنێ چوون بەرەڤ ب خودێڤە وی دلی ئارام دکەت،

ئاگرەکێ پەشـــێمانییێ یێ د دلیدا هەی، ب تنێ ڕازیبوونا ب فەرمانا خودێ و پاشڤەلێدان ژ وی تشتێ خودێ نەهی ژێ کری و ئارامگرتن ل ســەر پەرســتنا خودێ وی ئاگری دڤەمرینیت، پێدڤی و محتاجییەک یا د دلیدا هەی، ب تنێ حەزژێکرن و چوونا بەرەڤ خودێ و بەردەوام بیرئیانانا خودێ و ڕاستگۆیی د گەل خودێ وێ پێدڤییێ دابین دکەت و ئەگەر ئەو هندی تشـــتەکێ د دنیاییێدا بۆ وی بهێتە دان، ئەو پێدڤییا وی چو جاران دابین نابیت، ئیلا ب چوونا بەرەڤ خودێڤە بیت[1].

---

(1) الايمان والحياه: ص (87)

ئارامییا دەروونی:

ئەڤجا تو سەیر نەبینە کو ئەگەر تە زانی ئەوێن پترترین دودلی و تێکچوون ل دەڤ وان هەین ئەو کەسن ئەوێن کو باوەرییا خودێ نەچوویە د دلێ واندا و دلێن وان ب وێ باوەرییێ چالاک نەبوویی .. ئەو کەسن ئەوێن ژ ڤێ گەرماتییا پشتڕاستبوونێ بێبەهر بووین، ئەو د ڕامانا ژیانێ ناگەهن و ئەو تام ناکەنە وێ خۆشییا د ژیانێدا ــ ئەگەر خۆ ئەو د وان هەمی خۆشییێن ژیانێدا بن ئەوێن بەردەست ــــ بەلێ پا خۆشییەکا ڕاستییا یا د ژیانێدا هەی، ئەو ژی خۆشی و ئێمناهییا باوەرییێ ب خودێیە .. ئێک ژ دکتۆرێن بەرنیاس دبێژیت: ل دەمێ ئەز یێ گەنج، من خشتەیەکێ ئەڤ خۆشییێن دنیایێ

دانان وەک ســـــاخلەمی، حەزژێکرن، زیرەکی، هێز، زەنگینی، بەرنیاسی.

و پشــتی هینگێ من ئەڤ خشــتە ب هەمی سـەربلندیڤە من برە دەڤ شێخەکی، پاشی وی شێخی گۆتە من:

ئەڤە خشــــتەیەکێ جوانە و تە بابەتێن وێ لاو ڕێز کرینە و ئێک دووڤ ئێکە یا باشـە، لێ وەسا بۆ من دیارە کو تە پێکهاتەکێ گەلـەک گرنگ یێ ژ بیر کری کو بێ وی پێکهاتەی خشـتەیێ تە چو بها و مفا تێدا نامینیت.

و وی شـێخی قەلـەم دانا سـەر وی خشــتەی و فی ل سـەر وی خشــــتەی هەمبیێ کر و وی پەیڤا (ئارامییا دەروونی) ل ســـەر وی خشـتەی نڤیسی و گۆت: ئەڤە ئەو پاداشتە یێ خودێ ددەتە مرۆڤێن خۆ یێن پاقژ و چاک، چونکی خودێ گەلـەک شــارەزای و سـاخلەمییێ و پارەیێ و بەرنیاسـییێ ددەتە گەلـەک کەسـان،

بەلێ پا ئارامییا دەروونی خودێ تنێ ددەتە وان ئەوێن ب قەدر و بها[1].

و ئەگەر ئەم بەرێ خۆ بدەینە وی باوەردارێ باوەرییەکا تەمام و دورست ب خودێ هەی، ئەم دێ وی بینین کو کەسەکێ خودان کەسایەتییەک و دەروونەکێ ب هێزە و ئەو د ڤێ ژیانێدا ژ چو تشتی ناترسیت، چونکی وی باوەرییەکا دورست یا هەی کو هەر تشتەکێ ب سەرێ وی هاتی ئەو یا بۆ وی هاتی و ژ وی نابۆریت و هەر تشتەکێ خێر بیت یان خرابی بیت هاتییە بەراهیکا وی هەمی ب حەزکرنا خودێیە و ئەها ب ڤی ڕەنگی مرۆڤێ موسلمان ترس ناکەڤیتە دلێ وی و ئەڤ چەندا هەنێ ب ئاشکەرای ڤێ گۆتنا خودێ ددەتە دیارکرن، دەمێ خودایێ مەزن گۆتی:

---

[1] الايمان والحياه: ص (83)

﴿ إِنَّ ٱلَّذِينَ قَالُواْ رَبُّنَا ٱللَّهُ ثُمَّ ٱسۡتَقَٰمُواْ تَتَنَزَّلُ
عَلَيۡهِمُ ٱلۡمَلَٰٓئِكَةُ أَلَّا تَخَافُواْ وَلَا تَحۡزَنُواْ وَأَبۡشِرُواْ
بِٱلۡجَنَّةِ ٱلَّتِي كُنتُمۡ تُوعَدُونَ ٣٠ نَحۡنُ أَوۡلِيَآؤُكُمۡ فِي
ٱلۡحَيَوٰةِ ٱلدُّنۡيَا وَفِي ٱلۡأٓخِرَةِۖ وَلَكُمۡ فِيهَا مَا تَشۡتَهِيٓ
أَنفُسُكُمۡ وَلَكُمۡ فِيهَا مَا تَدَّعُونَ ٣١ نُزُلٗا مِّنۡ غَفُورٖ
رَّحِيمٖ ٣٢ ﴾ فصلت: ٣٠ - ٣٢

هندی ئەون یێن گۆتین: اللـه ب تنێ خودایێ مەیە، یێ بێشریکە و پاشی خۆ ل سەر شەریعەتێ وی ڕاست کری، ل دەمێ مرنێ فریشتە ب سەر واندا دئێنە خوارێ و دبێژنە وان: هوون ژ مرنێ و تشتێ د دووڤ ویدا دهێت نەترسن و هوون ب خەم نەکەڤن و مزگینییا مە ب وێ بەهەشتا ژڤان بۆ هەوە پێ

دهاته دان ل هەوە بیت (30) و فریشـــــته دبێژنه وان: د ژینا دنیایێدا ئەم پشـتەڤانێن هەوەینه و ئەم ب فەرمانا خودێ پشـتا هەوە دگرین و هەوە دپارێزین و هەر وەســـــا ل ئاخرەتێ ژی ئەم دێ د گەل هەوە بین و تشـــتێ هەوە بڤێت و دلـێ هەوە بچیتێ و چاڤێن هەوە پێ ڕۆهن ببن بۆ هەوە د بەهەشـتێدا هەیە و هەر تشـــــتەکێ هوون بخوازن هوون ل بەراهییا خۆ دێ بینن (31) ئەڤە مێهڤانداری و قەنجییەکە ژ خودایێ باش و گونەهژێبرێ دلۆڤانکار (32)

زکرێ خودێ:

ژ وان رێكێن چارەســـەریكرنا دەروونی د قورئانا پیرۆزدا زكرێ خودێ و هزركرن د مەزنی و شـــیانێن خودێدایە، لەوما خودێ فەرمانا ڤێ چەندێ د قورئانا پیرۆزدا كر و گۆت:

قَالَ تَعَالَىٰ: ﴿ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ ٱذۡكُرُواْ ٱللَّهَ ذِكۡرٗا كَثِيرٗا ٤١ وَسَبِّحُوهُ بُكۡرَةٗ وَأَصِيلًا ٤٢ ﴾ الأحزاب: ٤١ - ٤٢

ئـەی گـەلی ئـەوێن بـاوەری ب خودێ ئینـای و دووڤكـەڤتنا پێغەمبەرێ وی كری، هوون ب دل و ئەزمانێ خۆ گەلەك خودێ ل بیرا خۆ بینن، و ل هەمی دەمێن خۆ هوون زكرێ وی بكەن (41) و ل ســـپێدەهی و ئێڤاران و پشـــتی نڤێژین فەر و ل دەمێ تەنگاڤییان، هندی ئەڤ چەندەیە عیبادەتەكێ دورســـتە (42)

﴿ وَٱلذَّٰكِرِينَ ٱللَّهَ كَثِيرًا وَٱلذَّٰكِرَٰتِ أَعَدَّ ٱللَّهُ لَهُم مَّغۡفِرَةً وَأَجۡرًا عَظِيمًا ﴿٣٥﴾ ﴾ الأحزاب: ٣٥

ئـەوێن ب دل و ئـەزمـان خودێ ل بیرا خۆ دئین و خودێ گونەهژێبرن و خێرەکا مەزنە کو بەهەشت بۆ ڤان ئامادە کرییە.

هەر وەسا خودایێ مەزن د قورئانێدا ب ئاشکەرای دیار کرییە کو هـەر دوورکـەڤتنـەکا ژ زکرێ خودێ بـەرێ مرۆڤی ددەتـە زەحمـەتی و بێهێنتـەنگییێ د دنیـاییێـدا بـەری ئـاخرەتی دەمێ خودایێ مەزن گۆتی:

﴿ وَمَنۡ أَعۡرَضَ عَن ذِكۡرِي فَإِنَّ لَهُۥ مَعِيشَةً ضَنكًا وَنَحۡشُرُهُۥ يَوۡمَ ٱلۡقِيَٰمَةِ أَعۡمَىٰ ﴿١٢٤﴾ ﴾ طه: ١٢٤

هەر کەســـەکێ پشـــت بدەتە زکرێ من د دنیاییێدا، ژینەکا ب زەحمەت و بەرتەنگ بۆ وی هەیە، ئەگەر خۆ ل بەرچاڤ وەســـا دیار بکەت کو ئەو یێ بەردەستفرەهە ژی و ل ڕۆژا قیامەتێ ئەم دێ وی کۆرە ژ دیتنێ و دەلیلان ڕاکەینەڤە.

قَالَ تَعَالَىٰ: ﴿ وَمَن يَعْشُ عَن ذِكْرِ ٱلرَّحْمَٰنِ نُقَيِّضْ لَهُۥ شَيْطَٰنًا فَهُوَ لَهُۥ قَرِينٌ ٣٦ وَإِنَّهُمْ لَيَصُدُّونَهُمْ عَنِ ٱلسَّبِيلِ وَيَحْسَبُونَ أَنَّهُم مُّهْتَدُونَ ٣٧ ﴾ الزخرف: ٣٦ - ٣٧

هەر کەســەکێ پشــت بدەتە زکرێ خودایێ پردلۆڤان، د دنیاییێدا ئەم شەیتانەکی دێ ب ویڕا بەردەین دا ئەو وی د سەردا ببەت و ئەڤجا ئەو شـــەیتان هەر دێ د گەل وی بیت (36) و هندی شەیتانن بەرێ وان ژ ڕێکا ڕاست وەردگێڕنن و سەرداچوونێ ل

بەر وان شـرین دکەن، ئەڤ کەســە هزر دکەن کو ئەو یێ ل ســەر

حەقییێ و هیدایەتێ(37).

و خودایێ مەزن د قورئانا پیرۆزدا ڤێ ڕامانێ ب خۆ پشتڕاست

دکەت، دەمێ دبێژیت:

﴿ وَلَا تَكُونُوا۟ كَٱلَّذِينَ نَسُوا۟ ٱللَّهَ فَأَنسَىٰهُمْ أَنفُسَهُمْ ۚ أُو۟لَـٰٓئِكَ

هُمُ ٱلْفَـٰسِقُونَ ﴿١٩﴾ ﴾ الحشر: ١٩

و هوون گەلی خودانباوەران وەکی وان نەبن ئەوێن حەقی هێلای

یێ خودێ ل سەر وان فەر کری، ئەڤجا ژ بەر هندێ خودێ بەهرا

وان ژ وان خێرێن وان ژ عەزابا ڕۆژا قیامەتێ ڕزگار دکەت ژ

بیرا وان بر، ئەوێن هەنە یێن فاســـق و یێن کو ژ بن ئەمرێ

خودێ و پێغەمبەرێ وی دەرکەڤتین.

ئەو کەســـــێ زکرێ خودێ دکەت و هزرێن خۆ د مەزنییا خودێدا دکەت و بەرێ خۆ ددەتە شـــیانێن خودێ ل ســـەر ئەردی ل وی دەمی دلێ وی نەرم دبیت و خو بۆ خودێ دشـکێنیت و سـەرێ خۆ بۆ خودێ دچەمینیت و ئیدی چو ئاخفتن ژ وی نا دەرکەڤیت ئیلا ئەو بیت یا خێرا وی و ڕازیبوونا خودێ تێدا بیت. ب ڤێ چەندێ ئارامی د دەروونێ ویدا دورست دبیت و ئێدی دودلی و خەمگینی و تێکچوون ڕێکا خۆ د دلێ ویدا نابینیت و ب ڤی ڕەنگی ئەو ژ نەخۆشییێن دەروونی و لەشی خلاس دبیت ئەوێن کو دبیت ئەو تووش ببایێ، چونکی مانا د خەمێ و دولییێدا دبیتە ئەگەرێ لاوازبوونا ئەندامێن لەشی، لەوما ب ڤێ چەندێ ئەو کەس گەلەک تووشی نەخۆشـییێن لەشـی دبیت ئەڤە ژ بلی کو دێ تووشی نەخۆشییێن دەروونی ژی بیت.

باوەری و ئارامگرتن:

باوەردار باوەرییەکا دورست هەبیت ئەو دێ ئارامگرتنێ ل سـەر موسـیبەتا کەت، ئەگەر موسـیبەتەک یان کارەساتەک ب سـەری هات و بێهێنتـەنگ و کارڤـەدانێن خـەلـەت ناکەت، هەر وەکی هاتییە گۆتن: باوەردار ب ڕازیبوونێ ڕووبڕوو موسیبەتا دبیت و ئەو پاداشـــتێ خۆ ل دەڤ خودێ دبینیت و ل دەمێ هزرێن خۆ دکەین ئەم دێ بینین کو ب حەزکرن و چاڤدێریکرنا خودێ ئەڤ زەحمەتی و موسـیبەتە ژ بەر حیکمەتەکێ ب سـەرێ مە دهێن. ب تنێ کەســێ نەزان ل دەمێ موســیبەتاندا خەمەکا زێدەیی سـنۆران دخوت و گەلـەک پەریشـان دبیت و خەمۆکییەکا مەزن دگریت، بەلێ پا کەســێ ب ئاقل دێ ب بەرێخۆدانەکا خێرێ

بەرێ خۆ دەتە وێ زەحمەتی و موســيبەتا خودێ ب ســەر ويدا ئينايە خوارێ[1].

هەر وەسا خودێ حەز ژ كەسێن سەبرێ دكێشن دكەت و مەتحێن وانان دكەت و هەر وەســا ئەوا خودێ ل رۆژا قيامەتێ بۆ وانان ئامادە كرى ديار كرييە دەمێ خودايێ مەزن گۆتى:

﴿ وَلَنَبۡلُوَنَّكُم بِشَيۡءٖ مِّنَ ٱلۡخَوۡفِ وَٱلۡجُوعِ وَنَقۡصٖ مِّنَ ٱلۡأَمۡوَٰلِ وَٱلۡأَنفُسِ وَٱلثَّمَرَٰتِۗ وَبَشِّرِ ٱلصَّٰبِرِينَ ١٥٥ ٱلَّذِينَ إِذَآ أَصَٰبَتۡهُم مُّصِيبَةٞ قَالُوٓاْ إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّآ إِلَيۡهِ رَٰجِعُونَ ١٥٦ أُوْلَٰٓئِكَ عَلَيۡهِمۡ صَلَوَٰتٞ مِّن رَّبِّهِمۡ وَرَحۡمَةٞۖ وَأُوْلَٰٓئِكَ هُمُ ٱلۡمُهۡتَدُونَ ١٥٧ ﴾ البقرة: ١٥٥ ـ ١٥٧

---

[1] التصوف الاسلامي للدكتور زكي مبارك: (149/2)

و ب هندەکێ ژ ترســـا دژمنی و برســـێ و کێمکرنا مالی کو هوون ب زەحمەت ب دەســـــت خۆڤە بینن یان هەما هەمییێ ببەین و هەوە ب مرنێ یان کوشـــتنا د ڕێکا خودێدا و ب کێمکرنا بەرهەمێ دار قەســـپ و مێو و دان و دکاکان، یان خرابکرنا وان ئەم دێ هەوە پێ تاقی کەین و تو مزگینییێ ب کەیفخۆشـــییا دووماهییێ ل دنیایێ و ئاخرەتێ بدە وان ئەوێن بێهێنفرەهییێ ل ســـەر ڤێ چەندێ دکەن (155) ئەوێن ئەگەر نەخۆشـــییەک گەهشـــتێ دبێژن: ئەم بەندەیێن خودێینە و ملکێ وینە، ئەو مە ب ڕێڤە دبەت و یا وی بڤێت د گەل مە دکەت، ئەم ب مرنێ و پاشـــی ڕابوونا بۆ جزادانێ دێ زڤڕینە نک وی. (156) ئە بێهێنفرەهێن هە مەد و دلۆڤانییەکا مەزنە ژ خودێ بۆ وان هەیە، ئەو ئەون یێن ل سەر ڕێکا ڕاست (157)

و وەسا ژ ڤێ ئایەتێ دیار دبیت کو ئەڤێن سەبرێ دکێشن سێ ساخلەت دانە وان، ئەو ژی:

ئێک خودێ سلاڤان ددەتە سەر وان و دو مەتحێن وانان دکەت و سێ دلۆڤانییێ ب وان ببەت، بۆ وی کەسی یێ بکەڤیتە د موسیبەتەکێدا و ئەڤە ژی ژ دلۆڤانی و نەرماتی و باشییا خودایێ مەزنە د گەل بەندەیێن وی و شەهدەکییا خودێیە بۆ وانان کو ئەو یێ ل سەر حەقییێ و دورستاهییێ و ئەون یێ کو ب هیدایەت هاتین، لەوما ئەو دێ تووشی موسیبەت و کارەستان و نەخۆشی و ترسێ بن.

خودایێ مەزن دبێژیت:

﴿ وَٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ وَعَمِلُواْ ٱلصَّٰلِحَٰتِ لَنُبَوِّئَنَّهُم مِّنَ ٱلۡجَنَّةِ غُرَفٗا تَجۡرِي مِن تَحۡتِهَا ٱلۡأَنۡهَٰرُ خَٰلِدِينَ فِيهَاۚ نِعۡمَ أَجۡرُ ٱلۡعَٰمِلِينَ

﴿ ٱلَّذِينَ صَبَرُواْ وَعَلَىٰ رَبِّهِمۡ يَتَوَكَّلُونَ ﴾ العنكبوت: ٥٨ - ٥٩

ئـەوێن بـاوەری ب خودێ و پێغـەمبـەرێ وی ئینـاین و ئـەوێن کارێن چاک کرین یێن فەرمان پێ لێ هاتییە کرن مسـۆگەر ئەم دێ وان ل ڕۆژێن بلند ژ بەهەشـــتێ دانین یێن ڕووبار د بندا دچن، هەروهەر ئەو تێدا مینن ئەڤە ژۆرێن بەهەشـــتێ چ باش جزایە بۆ وان یێن کاری ب فەرمانا خودێ دکەن.

﴿ وَلَنَجۡزِيَنَّ ٱلَّذِينَ صَبَرُوٓاْ أَجۡرَهُم بِأَحۡسَنِ مَا كَانُواْ يَعۡمَلُونَ ﴾ النحل: ٩٦

ئەوێن گرانییا تەکلیف و فەرمانێن مە هەلگرتی مســـۆگەر ئەم دێ خێرا باشـترین کریارێن وان دێ دەینێ و ئەو خێرا ئەم سـەرا

کارێ وان یێ کێم ددەینێ دێ وەکی وێ بیت یا ئەم سەرا کارێ وان یێ گەلەک ددەینێ.

﴿ إِنَّمَا يُوَفَّى ٱلصَّٰبِرُونَ أَجۡرَهُم بِغَيۡرِ حِسَابٖ ١٠ ﴾ الزمر: ١٠

ل ئاخرەتێ خێرەکا بێ حسێب بۆ وان دێ ئێته دان یێن سەبرێ دکێشن.

﴿ وَجَزَىٰهُم بِمَا صَبَرُواْ جَنَّةٗ وَحَرِيرٗا ١٢ ﴾ الإنسان: ١٢

ژ بەر سەبرگرتنا وان ل سەر خێرێ ل دنیایێ کێشای جزایێ وان کره بەهەشتەکا مەزن و ئەو ئارمیشێ نەرم تێدا دکەنە بەر خۆ.

ئەڤجا سەبرگرتن هێزەکا گەلەک مەزنە کو موسلمان خۆ ژ بەر ئەو تشتێن دهێنە بەراهیکا وی ژ زەحمەتییێن ژیانێ و نەخۆشییێ رێکێ خۆ پێڤە دگریت، ئەڤجا ژ بەر هندێ خودایێ

مـەزن فـەرمـان ل موسـلـمـانـا كر كو د ژيـانـا خۆدا خۆ ب ئارامگرتنێڤە بگرن دەمێ خودايێ مەزن گۆتی:

﴿ يَـٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ ٱسْتَعِينُواْ بِٱلصَّبْرِ وَٱلصَّلَوٰةِۚ إِنَّ ٱللَّهَ مَعَ ٱلصَّـٰبِرِينَ ١٥٣ ﴾ البقرة: ١٥٣

ئـەی گـەلی خودانبـاوەران، د هـەمی كـارێن خۆدا هوون داخوازا هاریكارییێ ژ خودێ بكەن ب بێهێنفرەهی و سەبرگرتنێ ل سەر نەخۆشییان و خۆراگرتنا ل سەر پەرستنا خودێ و كرنا نڤێژان و هندێ خودێیە ب هاریكارییا خۆ یێ د گەل بێهێنفرەهـ و كەسێن سەبركێش.

هەر وەسـا فەرموودەیێن پێغەمبەری (س) ئەوێن كو كا چو بۆ وی هەیە یێ ئارامگرتنێ ل سـەر نەخۆشـییان بگریت گەلـەک و گـەلـەكن، ژ وان ژی ئـەوا (ئـەبو هۆرەیرە)ی خودێ ژێ ڕازی

ببیت، د ڤێ فەرموودەیا قودسـیدا ڤەدگوهێزیت و گۆت:

پێغەمبەر (س) دبێژیت: خودێ دبێژیت: هەر بەندەیەکێ من یێ باوەردار ئەگەر من ڕوحا ئێک ژ خۆشـتڤییێن وی د دنیاییێدا کێشا و ئەو سەبرێ ل سەر ڤێ چەندێ بکێشیت و ئەجرێ خۆ ل دەڤ خودێ حسـاب بکەت ل وی دەمی ئەز دێ بەهەشـتێ دەمێ[1].

ژ (ئەنەسـی) خودێ ژێ ڕازی ببیت دبێژیت من گوهـ ل پێغەمبەری (س) بوو دگۆت: خودێ دبێژیت: ئەگەر بەندەیەک ژ بەندەییێن خۆ من هەردو چاڤێن وی ژێ سـتاندن کو کۆرە ببیت و ئەو سـەبرێ ل سـەر وێ نەخۆشـییێ بگریت، ئەز دێ پێشـڤە بەهەشتێ دەمە وی[2].

---

(1) صحيح البخاري الرقم : 6424

(2) أخرجه البخاري (5653)، وفي ((الأدب المفرد))

ژ (ئەبی سـەعیدێ و ئەبی هۆرەیرەی) خودێ ژ هەردویان ڕازی ببیت، دبێژن: پێغەمبەری (س) گۆت: هەر موسـیبەتەکا ب سـەرێ موسـلمانی بهێت ژ نەسـاخییەکێ یان خەمەکێ یان زیانەکێ یان دلتەنگییەکێ هەتا خۆ سـترییەک ب بنێپێ ویڕا بچیت، دێ خودێ بۆ وی گونەهێن وی پێ ژێ بەت[3].

ژ (ئەنەسـی) خودێ ژێ ڕازی ببیت گۆت: پێغەمبەر (س) دبێژیت: ئەگەر خودێ باشـی بۆ بەندەیەکێ خۆ بڤێت دێ ب لەز د دنیاییێدا موسیبەتا ب سەرێ وی ئینیت و ئەگەر خودێ خرابی بۆ بەندەیەکێ خۆ ڤیا موسـیبەتا ژ بەر گونەهێن وی ب سـەرێ وی نائینیت، هەتا ل ڕۆژا قیامەتێ وی بگریت[4].

پێغەمبەر (س) دبێژیت: مەزنییا پاداشـتی ل دووڤ مەزنییا موسـیبەتێیە و ئەگەر خودێ حەز ژ بەندەیەکێ خۆ کر دێ

---

[3] أخرجه البخاري (5640)
[4] أخرجه الترمذي (2396)

موسیبەتا ئینیتە سەرێ وی و هەر کەسەکێ ب وان موسیبەتان ڕازی ببیت خودێ ژی دێ ژێ ڕازی بیت و هەر کەسەکێ ژێ تووڕە ببیت، خودێ ژی دێ ژێ تووڕە بیت[1].

ژ (ئەبی هۆرەیرە)ی خودێ ژێ ڕازی بیت، گۆت: پێغەمبەر (س) دبێژیت: هێشتا بەلا و موسبەتێن باوەرداریێ نێر و مێ د نەفس و زارۆک و مالێ واندا دهێن، هەتا خودێ ب وان موسیبەتان وی ژ گونەهێن وی پاقژ بکەت[2].

ب سەبرگرتنێ و ب وی پاداشتێ خودێ بۆ وی کەسێ سەبرێ دکێشیت ئامادە کری کو ئەو پێ ژ نەخۆشی و زەحمەتییان دەرباز ببیت و ئەوێ سەبرێ دکێشیت پاداشتێ خۆ ل دەڤ خودێ حساب بکەت ب ڤێ چەندێ ئەو ژ نەخۆشییێن دەروونی

[1] صحيح الترمذي الرقم: 2396 | خلاصة حكم المحدث : حسن
[2] صحيح الترمذي الرقم: 2399 | خلاصة حكم المحدث : حسن صحيح

و لەشـــی خلاس دبیت ئەو نەخۆشـــیییێن ئەو کەس تووش دبیتێ ئەڤێن سەبرێ ل سەر نەخۆشییان نەگریت.

ڕزقێ د دەستێ خودێدا:

دەمێ مرۆڤ ل ســــەر حەزژێکرنا مالێ دنیایێ بیت، ل وی دەمی ئەو دێ بەردەوام مژوولی کۆمڤەکرن و پاراستنا وی مالی بیت و ڕوودانێن خۆکوشـــــتن و دینبوون و تووڕەیەکا زێدە یێن زێدەبووین و گەلەک ژ ڤان حالەتان ئەگەرێ وێ زێدەخواســــتنا ڕزقییە یان تەماعییا زێدە یا مالییە یان ترسا ژ دەستدانا وی مالییە، هەر وەســــا ئامارەک ل ڕۆژناما (لیدیز هۆم جۆرنال)

بەلاڤە بوو و تێدا دیار کر کو: 70% ئەو دودلییا خەلک تێدا ئەگەرێ وێ پارەیە[3].

ئەڤجا موسلمانی باوەرییەکا تەمام یا هەی کو ڕزقێ وی یێ د دەستێ خودێدا و د دەستێ خودێ ب تنێدا و خودایێ مەزن تنێ ڕزقی د ناڤبەرا خەلکیدا دابەش دکەت ... و ئەڤ بیروباوەرێن کو ل دەڤ موسلمانێ دورست هەین وەسا ل وی دکەت یێ وێرەک بیت و ژ هەژارییێ نەترسیت و ما دێ چەوان ژ هەژارییێ ترسیت و ئەو یێ ڤێ گۆتنا خودێ دخوینیت؟ دەمێ خودایێ مەزن دبێژیت:

﴿إِنَّ ٱللَّهَ هُوَ ٱلرَّزَّاقُ ذُو ٱلۡقُوَّةِ ٱلۡمَتِينُ ۝٥٨﴾ الذاريات: ٥٨

---

(3) الإسلام والعلم الحديث: ص (132)

هندى خودێیه ئەو ب تنێ ڕزقى ددەته خەلكى و قويتى بۆ وان پەیدا دكەت، خودانهێزێ مكومه يێ كەس نەشـــێتێ، خودانێ هێزوشيانێ هەمييێ.

﴿وَفِي ٱلسَّمَآءِ رِزۡقُكُمۡ وَمَا تُوعَدُونَ ٢٢﴾ الذاريات: ٢٢

و ڕزقێ هەوە و ئەو تشـتێ بۆ هەوە دهێته دان يێ ل ئەسـمانى و ئەو هەمى يێ نڤيسييه.

﴿ٱللَّهُ يَبۡسُطُ ٱلرِّزۡقَ لِمَن يَشَآءُ وَيَقۡدِرُۚ ٢٦﴾ الرعد: ٢٦

خودێ ب تنێیـه ڕزقى بۆ وى يێ وى بڤێـت ژ بـەنـدەيێن خۆ بەرفەرهـ دكەت و ل سەر وى بەرتەنگ دكەت يێ وى بڤێت.

ئەها ب ڤى ڕەنگى مرۆڤێ باوەردار يێ ئێمنه ل سـەر ڕزقێ خۆ و يێ ئارامه د گەل خودايێ مەزن، چونكى خودێ وەســا ل وى ناكەت ژ برســــان بمريت .. ئەڤجا ئەڤه خۆ ب حەزكرنا خودێ

ڕەوشـــا وی کەســـی بەرتەنگ ژی بوو، لێ ئەو دێ ب قەدەرا خودێ ڕازی بیت، پشــتی کو ئەو هەمی ئەگەرێن ڕزقی جێبەجێ دکەت و کار دکەت و ئەو ب وێ پیچا وی هەی قانع دبیت و سوپاسییا خودێ دکەت ل سەر وێ نعمەتێن گەلەک یێن نەهێنە هەژمارتن ئەوێن خودێ د گەل وی کرین.

چارەنڤیسێ باوەرداری:

بــاوەرداری ڕاســــتگۆ یێ پشـــــتڕاســـــتە کو وی ژییــەکێ دەســـتنیشـــانکری یێ هەی نە زێدە دبیت نە کێم دبیت و هەر وەسا کەس نەشێت ژییێ وی سەعەتەکێ کێم بکەت یان زێدە، هەر وەکی خودایێ مەزن گۆتی:

﴿ فَإِذَا جَآءَ أَجَلُهُمۡ لَا يَسۡتَـٔۡخِرُونَ سَاعَةٗ وَلَا يَسۡتَقۡدِمُونَ ٣٤ ﴾

الأعراف: ٣٤

ئەگەر ئەو دەمێ تێبرنا وانان هات يێ خودێ بۆ وان داناى نە ئەو ژێ دهێنە پاشئێخستن و نە پێشئێخستن.

﴿ وَلَن يُؤَخِّرَ ٱللَّهُ نَفۡسًا إِذَا جَآءَ أَجَلُهَاۚ وَٱللَّهُ خَبِيرُۢ بِمَا تَعۡمَلُونَ ١١ ﴾ المنافقون: ١١

خودێ مرنا نەفسەكێ پاشڤە نابەت ئەگەر دەمێ وێ هات و ژيێ وى خلاس بوو و خودێ ب وى كارێ هوون دكەن يێ شارەزايە، چو باشى بيت يان خرابى و ئەو دێ هەوە سەرا وى كارى جزا دەت.

باوەردار و مرن:

باوەردارێ دورست و ڕاستگۆ ژ مرنێ نا ترسیت، چونكی ئەو دزانیت كا دێ پشتی مرنێ نەفسا وی كیڤە چیت و ئەو وەسا بەرێ خۆ ددەتە مرنێ كو ڕاستییەكە و ڕەڤین ژێ نینە خودایێ مەزن دبێژیت:

﴿كُلُّ نَفْسٍ ذَآئِقَةُ ٱلْمَوْتِ ﴿١٨٥﴾﴾ آل عمران: ١٨٥

هەر نەفسەك دێ تام كەتە مرنێ.

﴿أَيْنَمَا تَكُونُواْ يُدْرِككُّمُ ٱلْمَوْتُ وَلَوْ كُنتُمْ فِى بُرُوجٍ مُّشَيَّدَةٍ ﴿٧٨﴾﴾

النساء: ٧٨

ئـەگـەر ڕۆژا هـەوە هـات هـەر جهـەکێ هوون لـێ بن دێ مرن گەهیتە هەوە، خۆ ئەگەر هوون د ئاســـێگەهێن مکوم و دوور ژ مەیدانا شەڕی ژیدا بن.

﴿قُلۡ إِنَّ ٱلۡمَوۡتَ ٱلَّذِي تَفِرُّونَ مِنۡهُ فَإِنَّهُۥ مُلَٰقِيكُمۡۖ ثُمَّ تُرَدُّونَ إِلَىٰ عَٰلِمِ ٱلۡغَيۡبِ وَٱلشَّهَٰدَةِ فَيُنَبِّئُكُم بِمَا كُنتُمۡ تَعۡمَلُونَ ٨﴾ الجمعة: ٨

تۆ بێژە هندی ئەو مرنە یا هوون ژێ دڕەڤن چو ڕەڤ ژێ نینن و ئەو هەر دێ ب سەر هەوەدا هێت ئەگەر ڕۆژا هەوە هات، پاشی ڕۆژا ڕابوونێ هوون دێ زڤڕنـە نـک خودێ زانـایێ ب هـەر تشـتەکێ نە بەرچاڤ، ئەڤجا ئەو دێ بێژتە هەوە کا نێ هەوە چ کرییە و ئەو دێ هەوە سەرا وی کاری جزا دەت.

پێشــەوایێن ڤێ ئومەتا ئیســلامێ د ڤان بیروباوەرێن ســاخلەم گەهشـــتن و وان باوەری پێ ئینا ، لەوما ئەو ل بن ســەخفەکێ ئێمن و تـەنـاڤـە ژیـان، چونکی ل دەمێ گـەف ب مرنێ ل (سـەعیدێ کوڕێ جوبەیری) کرین، ئینا (سـەعیدی) بەرسـڤ دا و گۆت: ئەگەر من زانی با کو مرن و ژیان یا د دەستێ هەوەدا من ژبلی هەوە پەرستنا چو خودایێن دی نە دکرن!

ئەها ب ڤێ باوەرییا کوور موســـــلمان بارەکێ گران یێ خەم و دودلییێ ل ســــەر ملێن خۆ ڕادکەت و ئەو ل ســــەر ژیانێ ڕژد دبیت، چونکی ئەو باش دزانیت کو مرن تنێ جۆرە ڤەگوهاسـتنە کە ژ مالـەکا خرابوویی بەرەڤ مالـەکا ئاڤا یا هەتاهەتایێ.

هەر وەسا گۆتە ئەعرابییەکێ نەساخییەکا گران ل سەر بوو: تو دێ مری!

وی ی بەرسڤا وان دا و گۆت: ئەوێ دمریت پشتی مرنێ کیڤە دچیت؟

وانان گۆت: دچیتە دەڤ خودێ.

وی گۆت: تێچوون بۆ هەوە بیت، ما ئەز دێ ژ چوونا دەڤ ئێکێ ترسم کو ئەز ژبلی خێرێ ل دەڤ وی زێدەتر نابینم؟

ئەها ب ڤی ڕەنگی مرۆڤێ باوەردار بەرێ خۆ ددەتە مرنێ کو ئەو ڤەگوهاستنەکە ژ ژیانەکا دەمکی بۆ ژیانەکا هەتاهەتاییێ، ژ جهەکێ نەتەمام بۆ جهەکێ تەمام و دەمێ مرۆڤ دمریت نەفسا وی ژ لەشێ وی ڤەدبیت و بەرەڤ ب خودێڤە دچیت و نموونا نەفسێ و لەش وەکی نموونا وی جلوبەرگێ پیسە دەمێ ژ بەر خۆ دکەی و مرۆڤ هەر دمینیتە سەر هەر وەکی د دنیاییێدا، نەفس و لەشێ مرۆڤی وەکی جلوبەرگانە ژ بەر مرۆڤی دهێنە کرن و هەر وەسا ژ کەسەکێ خودێناس هاتییە ڤەگوهاستن کو

دەمێ وی هەست پێ کری ئەو دێ مریت، ئەو ڕابوو وی سەرێ خۆ شۆشت و بێهنەکا خۆش ل خۆ کر و دو ڕکاعەت نڤێژ کرن و پشـــتی دەمەکێ کورت هندەک هاتنە د ژۆرا ویڤە دیت ئەو یێ مرییە و بەرێ وی یێ ل قیبلێ و ل بەر ســـەرێ وی وەرەقەک هەبوو و ئەڤ دێرێن هۆزانێ ل سەر نڤیسی بوون:

تو بێژە برایێن من ئەڤێن دبینن ئەز مریمە بۆ من دکەنە گری و ب من دبێژن، چونکی بۆ من ب خەمن

هوون هزر دکەن ئەز مرییێ وەمە ب خودێ ئەڤ مرییە نە ئەزم

ئەڤ کەلـەخێ هوون ل پێشــچاڤێ خو دبینن دەمەکێ لەشــێ من بۆ و دەمەکێ ئەڤە جلوبەرگێن من بوون

ئەز ڕوحەکم و ئەڤ کەلـەخە قەفەســـا منە و ئیدی ئەڤ ڕوحە ژ ڤی کەلەخی فڕی و دەرکەڤت

و ئەز سوپاسییا خودێ دکەم کو ئەز خلاس کریم و بۆ من ل بلنداهییا بەهەشتێ جهەک ئاڤا کری

و هوون هزر نەکەن کو مرن مرنەکا هۆسایە و چو پشتی وێ نینە تنێ مرن ڤەگوهاستنەکە ژ ڤێرێ بۆ جهەکێ دی

باوەری ب قەزا و قەدەرێ:

باوەردارێ خودان باوەرییەکا ڕاســــت، باوەری یا ب قەزا و قەدەرێ هەی و باوەری ب قەزا و قەدەرێ مرۆڤی ژ تووشــبوون ب نەخۆشــییێن دەروونی ددەتە پاش، چونکی ئەڤ باوەرییا ب قەزا و قەدەرێ وەســا ل مرۆڤی دکەت کو هەر تشــتەکێ د ڤێ دنیاییێدا ب ب ســــەرێ مرۆڤی بهێت ئەو ئەزموونەکە ژ دەڤ خودێ کو وی پێ تاقی دکەت، لەوما ئەو دێ ســەبرێ ل ســەر

کێشـیت و دیَ تەحەملا ویَ ئێشـانیَ کەت و تووڕە نابیت ئەگەر نەخۆشـییەک گەهشـتە وی و سـەردا ناچیت ئەگەر خێرەک هاتە د ژیانا ویدا.

پێغەمبەر (س) دبێژیت: ئەز ییَ بۆ کاریَ باوەرداری حێبەتیمە کو کاریَ وی هەمی بو وی ب خێرە ـــ و ئەڤ چەندە بۆ کەسیَ نینە ژبلی باوەرداری ـــ ئەگەر خۆشییەک ب سەریَ وی هات و ئەو سـوپاسـییا خودیَ ل سـەر بکەت بۆ وی ب خێرە و ئەگەر نەخۆشییەک ب سەریَ وی هات و ئەو سەبریَ ل سەر بکێشیت بۆ وی ب خێرە[1].

باوەردار د ڤی هەلەوەسـتیدا دڕاوەسـتیت، چونکی ئەو دزانیت ئـەو تشـــتیَ خودیَ کرییـە قـەدەرا مرۆڤی نـە ژ خۆیـە و ئـەڤ نەخۆشی و موسیبەتێن ب سەریَ مرۆڤی دهێن ئەو د ڕاستییێدا

(1) صحيح مسلم الرقم: 2999 | خلاصة حكم المحدث : [صحيح]

وانەنە کو خودێ دئینیتە بەراهیکا مرۆڤی دا نەفسا مرۆڤی پێ پاقژ ببیت و ئەو نەخۆشـــییان د دلێ واندا بچیت و نەمینیت، هەر وەسا ژ ئیمامێ (عومەرێ کورێ خەتابی) خودێ ژێ ڕازی ببیت، هاتییە ڤەگوهاســـتن، دبێژیت: نینە د دنیاییێدا موســـیبەتەک بهێتە د ڕێکا مندا ئیلا من یێ دیتی خودایێ مەزن ســـێ نعمەت د وێ موســـیبەتێدا د گەل من کرین، یا ئێکێ... ئەڤ موســـیبەتە نە د دینێ مندا بوو. یا دوییێ... ئەڤ موسیبەتە نە هند یا مەزن بوو یا بچووک بوو. یا سییێ... ئەز یێ ب هیڤیمە ژ خودێ کو دێ خودێ ڤێ بۆ من ب خێر نڤیسیت[1].

موســـلمان هەمی ئەگەرا جێبەجێ دکەت دا نەکەڤیتە د نەخۆشـــییاندا، بەلێ پا دەمێ دکەڤیتە د نەخۆشـــییاندا ئەو ب

[1] إيماننا الحق بين النظر والدليل: ص (275)

وێ ڕازییە ئەوا ب سەرێ وی دهێت و ئەڤ ڕازیبوونا ب قەدەرا خودێ مرۆڤی دگەهینیتە ئارامییەکا دەروونی کو ئەڤ ئارامییا دەروونی گەلەک نەخۆشـــی و موســـیبەتان ژ مرۆڤی پال دەت، چونکی نە ئارامگرتن ل ســەر موســیبەتێ موســیبەتەکا دییە ل ســـەر وێ موســـیبەتا ب ســـەرێ مرۆڤا هاتی، ئەگەر مرۆڤ د بـازرگـانییـا خۆدا خۆســـــارەت ببیـت ئـەڤـە دهێتـە هـەژمـارتن موسیبەت و ئەگەر ئەو سەرا ڤێ خۆسارەتییا خۆ خەمەکا گەلەک گران بخوت ل وی دەمی موســیبەتا وی دێ بنە دو موســیبەت کو ئەو ژی خۆســـرەتییا بازرگانییێ و ئێشـــانا ژ ئەنجامێ وێ خۆسارەتییێ.

هەر وەســا گەلەک ژ هزرمەند و فەیلەســۆفێن ڕۆژئاڤایێ مفایێ ڕازیبوونا ب قەزا و قەدەرا ل دەڤ موســلمانی دیار کرینە، هەر ل ســـەر ڤێ چەندێ زانا (ف. س. بۆدلی) ل بن ناڤونیشـــانێ

(ئەز ل بەهەشتێ ژیام) دبێژیت: ل سالا 1918 من پشتا خۆ دا وێ جیهانا کو من د هەمی ژییێ خۆدا دنیاسی و من بەرێ خۆ دا لایەنێ باکوورێ رۆژئاڤایا ئەفریقییا کو ئەز د گەل کۆچەرێن بیابانێ ژیام و نێزیکی حەفت سالان مامە د گەل وان و ل وی دەمی من زمانێ وان کۆچەران زانی و من ڤیا ئەز وەکی وان بم و وەکی وان خوارنێ بخوم و وەکی سەروبەرێ وان د ژیانێدا بکەم، لەوما من خۆ وەکی وانان لێ کر و من هندەک پەز بۆ خۆ ئینا و هەر وەسا ئەز وەکی وانان نڤستم، هەر وەکی ئەو د بن وان چادراندا دنڤستن و ئەز گەلەک ب رژدی ب خواندنا ل دۆر ئیسلامێڤە هاتمە گرێدان، هەتا خۆ من کتێبەک ل سەر موحەمەدی (س) دورست کر و من ناڤونیشانێن وێ کرنە (الرسول) ئەو دەمێ من د گەل وان کۆچەران بۆراندی

ئەو ژ خۆشـــــترین دەمێ ژیانا من بوو و پترترین دەم بوو من هەست ب ئێمناهیییێ و ئارامییێ و ڕازیبوونێ و ژیانێ کری.

هەر وەسـا ئەز ژ وان عەرەبێن بیابانێ فێر بووم کو ئەز ل سـەر دودلییێ زال ببم - چونکی ئەو وەک موسـلمان ب تێگەهێ خۆ وان بـاوەرییـا ب قـەزا و قـەدەرێ هـەی - و ئـەڤ بـاوەرییـە هـاریکـارییـا وان دکـەت ئـەو د ئێمنـاهیییێـدا بژیـت و ڕێکـەکا سـانـاهی و نـەرم د ژیـانێـدا بـدەنـە بـەرخۆ، چونکی ئـەو خۆ ناهاڤێژنە د ناڤ چالا خەم و دودلیییێدا و ئەو د وێ باوەرێدانە یا قەدەرا مرۆڤی بیت دێ ڕوو دەت و هەر تشـتـەک ب سـەرێ مرۆڤی ناهێت ئیلا خودێ یێ نڤیســـی و ئەڤ چەندە نە ڕامانا هندێ ددەت کو هەما ئەو چنە کەن و بێ کرنا کارەکێ بەرانبەری کارەسـاتێ ب ڕاوەسـتن، نەخێر، بهێلە دا بۆ تە نموونەکێ بینم کا مەبەست پێ چییە؟:

ڕۆژەکی بابەلیسکەکا ب هێز هات و ئەو تۆزا ل بیابانێ ڕاکر و ئەو تۆز بەرەڤ دەریایا سپی یا ناڤەڕاست بر و ئەو تۆز هاڤێتە دەڤەرا ڕوون ل فڕەنسـا و ئەڤە بابەلیسـکەکا گەلەک گەرم و دژوار بوو، هەتا من وەسا هەست پێ کری کو دێ سەرێ من ژ لەشـێ من ڤەبیت ژ بەر گەرماتییا وێ و ژ بەر گەما زێدە یا چلەیێ هاڤینێ وەسـا ل من هات دا دین بم، بەلێ عەرەبا گازندە ئێکجار ژ ڤێ چەندێ نە دکرن و وان ملێن خۆ لڤلڤاندن و ئەو ئاخفتنا خۆ یا بەرنیاس گۆت (قەزا و قەدەرە) و خۆ گرتن هەر دەمێ ئەو بابەلیسـک ب دووماهی هاتی و ئەو ب چالاکییەکا مەزنڤە بەرەڤ کارێ خۆ چوون و وان ب لەز ئەو بەرخێن بچووک سەرژێکرن بەری ئەو گەرما دژوار وان بکوژیت و پاشـی بەرێ وی تەرشـوتەوالی دانە لایەنێ باشـووری دا ل وێرێ ئاف دەن .. و ل وی دەمی سـەرۆکێ هۆزێ گۆت: مە چ

تشـتێ گەلـەک ژ دەسـت نەدایە، چونکی یا دیار بوو کو ئەم دێ هەمی تشـتی ژ دەست دەین، بەلێ سوپاس و حەمد بۆ خودایێ مەزن بن کو نوکە مە 40% تەرشــوتەوالێ خۆ یێ مای و ئەم دشێین ژ نوو پێدا دەست ب کارێ خۆ بکەینەڤە[1].

و ئـەڤە ئـەو ڕاســـــتییە یا کو هزرمـەندێ ئـەلمانی (گۆتـە)ی دانپێدان بۆ کر و وی ددیت: ئەڤ بیروباوەرێن قەزا و قەدەرێ ل دەڤ موسلمانان کو ڕامانا وێ ئەوە چو تشـتێ خودێ حەزنەکری ب ســــەرێ وان ناهێت کو خودێ بۆ هەروهەر هەمی کاران ب ڕێڤـە دبـەت - ئـەڤ چـەنـدە هـاریکـارییـا وان دکـەت خۆ ل بـەر زەحمەتیییێن ژیانێ بگرن ـ و ئەو ب ڤێ قەزا و قەدەرا خودێ د ئارامن[2].

---

[1] الأيمان والحياة: ص (132 - 133)

[2] محاضرات فى الثقافة الاسلامية أستاذ أحمد محمد جمال: ص (12)

و ل دەمێ موسلمان باوەرییێ ب قەزا و قەدەرێ دئینیت ئەو ل وی دەمی پێگرییێ ب وێ دکەت یا خودێ د قورئاندێدا گۆتی:

﴿مَآ أَصَابَ مِن مُّصِيبَةٍ فِي ٱلۡأَرۡضِ وَلَا فِيٓ أَنفُسِكُمۡ إِلَّا فِي كِتَٰبٖ مِّن قَبۡلِ أَن نَّبۡرَأَهَآۚ إِنَّ ذَٰلِكَ عَلَى ٱللَّهِ يَسِيرٞ ٢٢ لِّكَيۡلَا تَأۡسَوۡاْ عَلَىٰ مَا فَاتَكُمۡ وَلَا تَفۡرَحُواْ بِمَآ ءَاتَىٰكُمۡۗ وَٱللَّهُ لَا يُحِبُّ كُلَّ مُخۡتَالٖ فَخُورٍ ٢٣﴾ الحديد: ٢٢ - ٢٣

چو ئاتاف و موسیبەت نە د عەردیدا و نە د لەشێن هەوە ب خۆدا وەکی نەساخییێ و برسێ و نەخۆشییێن نائێنە سەرێ هەوە گەلی مرۆڤان، ئەگەر د لەوحێ پاراستیدا نەهات بیتە نڤیسین بەری ڕوح بۆ هەوە بێنە دان، هندی ئەو چەندەیە ئەو ل سەر خودێ یا ب ساناهییە (22) دا هوون ب خەم نەکەڤن ل

ســەر وی تشــتێ نە گەهشــتییە هەوە ژ دنیایێ و دا هوون ب کەیف ژی نەکەڤن ل ســەر وی تشــتێ گەهشــتییە هەوە ژێ کەیفەکا وەســـا هوون خۆ پێ ژ بیر بکەن و خودێ حەز ژ وی ناکەت یێ خۆ ب وی تشــتی مەزن بکەت یێ گەهشــتییێ ژ دنیایێ و خۆ پێ ل سەر خەلکی دفنبلند بکەت (23)

پێغەمبەر (س) دبێژیت: ل سەر وێ بەردەوام بە یێ مفای ل تە دکەت و پشــتبەســتنێ بدە ســەر خودێ و کســلان نەبە و ئەگەر تشــتەک ب ســەرێ تە هات تو نە بێژە ئەگەر من فلان کار کربا دا فلان تشــت ڕوو دەت، بەلێ بێژە خودێ ئەڤە کربوو قەدەر و هەر تشـــتەکێ خودێ بڤێت دێ کەت، چونکی پەیڤا (ئەگەر) کاری بۆ شەیتانی ڤەدکەت[1].

---

[1] صحيح مسلم الرقم: 2664

ئێک ژ دوعایێن پێغەمبەری (س) دبێژیت: ئەی خودێ ئەز داخوازا ڕازیبوونێ پشتی قەزایێ ژ تە دکەم و ژیانەکا خۆش و ئێمن پشتی مرنێ[2].

و ل دەمێ پێشەوایێن مە باوەرییەکا هۆسا تەمام ب ڤان بیروباوەران هەی ل وی دەمی ژیانا وان هەمی هاتی گوهۆڕین و ژیانەکا پڕی ئێمناهی و تەناهی د هەر دەمەکیدا دبۆراندن، هەر وەکی ئیمامێ (عومەر) خودێ ژێ ڕازی ببیت، دبێژیت: بۆ من نە یا گرنگە کا دێ ل سەر کیژکێ ل من بیتە سپێدە یان شەڤ، کا ل سەر وێ یا ئەز حەز ژێ دکەم یان ئەوا من کەرب ژێ ڤەدبیت، چونکی ئەز دزانم چ بهێتە بەراهییا من، بۆ من خێرە[1].

---

[2] صحيح النسائي الرقم: 1305 | خلاصة حكم المحدث : صحيح

[1] العقيدة الاسلامية و أسسها الأستاذ عبد الرحمن حسن حبنة: ص (802)

ئیمامێ (حەسەن بەسری) خودێ دلۆڤانییێ پێ ببەت، دبێژیت: کەرب خۆ ژ وان سزاییێن ب سەر هەوەدا دهێن و ئەو بەلاییێن دهێنە ڕوودان نەڤەکن، دبیت کو تشتەکێ تە کەرب ژێ ڤەبنن، بەلێ ڕزگاربوونا تە یا د وی تشتیدا هەی و دبیت تو حەز ژ تشتەکێ بکەی و ئەو تشت خرابییا تە یا تێدا[2].

دبیت ئیمامێ (حەسەن بەسری) ئەڤ ئاخفتنا خۆ ژ ڤێ ئایەتا پیرۆز ئینابیتە دەرێ دەمێ خودایێ مەزن دبێژیت: ﴿وَعَسَىٰٓ أَن تَكۡرَهُواْ شَيۡـٔٗا وَهُوَ خَيۡرٞ لَّكُمۡۖ وَعَسَىٰٓ أَن تُحِبُّواْ شَيۡـٔٗا وَهُوَ شَرّٞ لَّكُمۡۚ وَٱللَّهُ يَعۡلَمُ وَأَنتُمۡ لَا تَعۡلَمُونَ ٢١٦﴾ البقرة: ٢١٦

دبیت هوون حەز ژ تشتەکێ نەکەن و ئەو ب خۆ خێرا هەوە تێدا هەبیت، و دبیت هوون حەز ژ تشتەکێ بکەن چونکی یێ خۆش

[2] القضاء والقدر الأستاذ عبدالكريم الخطيب: ص (227)

و تەنا بیت و ئەو ب خۆ بۆ هەوە یێ خراب بیت، هوون وێ چەندێ نزانن، ئەڤجا لەزێ د کرنا جیهادا د ڕێکا خودێدا بکەن.

هەستکرن ب گونەهێ:

ئەگەر گەلەک کەسێن نەساخ ب نەخۆشییێن دەروونی هەست ب دودلییێ دکەن ژ ئەگەرێ هەستکرنا وان ب گونەهێیە، ل ڤی دەمی باوەردار دێ ب گەلەک ئەگەران ژ ڤێ دودلییێ خلاس بیت، ژ وان ژی: باوەردار دزانیت کو د هەمی گۆتن و کریارێن ویدا خودێ چاڤدێرییا وی دکەت، لەوما ئەو دێ خەلەتییێن خۆ ل دووڤ شیانا کێم کەت و ئەو ب وان هاندانا ناهێتە سەردابرن یێن وی پال ددەن کو ئەو ب ساناهی ڤان کریار و گۆتنێن حەرام

بکەت یان بێژت و ئەو هەمی دەمان شـەڕی د گەل دەروونێ خۆ دکەت دا ل سەر حەزێن نەفسا خۆ بکەڤیت.

و ئەگەر خۆ باوەردار خەلـەت ژی بوو و کەڤتە د گونەهێدا ل وی دەمی ئەو دێ بۆ خودێ تەوبە کەت و داخوازا ژێبرنا گونـەهان ژ خودێ کەت و ئەو دزانیت کو خودێ تەوبا بەندەیێن خۆ قەبوول دکـەت و خودێ ل خـەلـەتییـا دبۆریت هـەر وەکی خودایێ مـەزن دبێژیت:

﴿وَمَن يَعۡمَلۡ سُوٓءًا أَوۡ يَظۡلِمۡ نَفۡسَهُۥ ثُمَّ يَسۡتَغۡفِرِ ٱللَّهَ يَجِدِ ٱللَّهَ غَفُورٗا رَّحِيمٗا ١١٠﴾ النساء: ١١٠

هەر کەسەکێ قەستا کارەکێ خراب و کرێت بکەت، یان ب کرنا تشـتەکێ دژی حۆکمێ خودێ و شـەریعەتێ وی زۆرداریێ ل خۆ بکەت، پاشی ب پەشێمانیڤە ل خودێ بزڤڕیت و داخوازا ژێبرن

و ڤەشـــــارتنا گونەهێ بۆ خۆ ژ خودێ بکەت، ئەو دێ خودێ بینیت باشگونەهژێبرە بۆ وی و ییێ دلۆڤانکارە ب وی.

﴿ قُلْ يَٰعِبَادِىَ ٱلَّذِينَ أَسْرَفُوا۟ عَلَىٰٓ أَنفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوا۟ مِن رَّحْمَةِ ٱللَّهِ ۚ إِنَّ ٱللَّهَ يَغْفِرُ ٱلذُّنُوبَ جَمِيعًا ۚ إِنَّهُۥ هُوَ ٱلْغَفُورُ ٱلرَّحِيمُ ﴿٥٣﴾ ﴾ الزمر: ٥٣

تو بێژە بەنییێن من ییێن گەلەک ب ناڤ گونەهێڤە چووین و ب کرنا خرابییان تەعداری ل خۆ کری و ژ بەر گونەهێن خۆ ییێن مشـــــە هوون ژ دلۆڤانییا خودێ بێهیڤی نەبن، هندی خودێیە گونەهان هەمییان ژێ دبەت بۆ وی ییێ ژێ تەوبە بکەت و ل خۆ بزڤڕیت، هندی ئەوە ئەو باشـــگونەهژێبرێ گونەهێن بەندەیێن خۆ ییێن تەوبەکەرە و ییێ دلۆڤانکارە ب وان.

و هەر وەسا ل سەر باوەرداری پێدڤییە بزانیت کو کارێن خێرێ گونەهان ژێ دبەت کو پێغەمبەر (س) دبێژیت: کرنا کارەکێ خێرێ گونەهێ ژێ دبەت[1].

دانپێدانا باوەرداری ژ وان گونەهێن وی کرین و توبەکرنا وی ب تەوبەیەکا ڕاستگۆ وی پاقژ و خلاس دکەت ژ وێ گونەها وی کری و هۆسا وی پێڤە مژوول دکەت و وی ژ وان ئەگەرێن دبیتە ئەگەرێ ئێشان و نەخۆشییێن دەروونی و دودلییێ خلاس دکەت و هەر وەسا کار ل سەر وی دکەت کو وی بپارێزیت ژ کەبتکرنا هەستکرن ب گونەهێ ئەوا دبیتە ئەگەرێ دودلییێ و هندەک نەخۆشییێن دەروونی و ئەڤ چەندە گومان تێدا نینە، کو ئەڤە ڕەنگەگە ژ ڕەنگێن چارەسەرییا دەروونی ئەوا کو نوکە نۆژدارییا سەردەم پشتبەستنێ دکەتە سەر بۆ چارەسەرییێ وەکی مامۆستا

[1] صحيح الترمذي الرقم: 1987 | خلاصة حكم المحدث : حسن

(عەبدولرڕەزاق نەوفەل) دبێژیت: زانایێن دەروونناسییێ بڕیار دا و ل بەراهییا وان فرویدی خودانێ قوتابخانا دەروونشیکارییێ، کو هەمی نەخۆشییێن دەروونی ڤەدگەڕیتە بۆ کەبتکرنێ کو دبیتە ئەگەرێ گرێکەکێ کو ساخبوون بۆ نینە، ئیلا ب رێکا ئەوا نوکە بۆ دهێتە گۆتن، رێکا دەروونشیکارییێ، ئەو ژی کو دێ نەخۆش ل پزیشکییا وی نۆژدارێ دەروونی ڕوونیتە خوارێ و دێ دانپێدانێن خۆ بەرانبەری وی نۆژداری بێژیت... و ئەڤ دانپێدانە نۆژدار دەربارەی وێ دبێژن: کو ئەو سالوخەتەکێ لۆژیکی یێ دەروونی و ڕەفتارییە کو پێ خەلەتییێن وی نەخۆشی ئاشکەرا دکەت و ئەو نەخۆش وان خەلەتییێن خۆ دبینیت و هەست پێ دکەت و وەک ئاشتیخوازییەک د ناڤبەرا دەروونی و وژدانێدا دورست دبیت و وژدان پێ ئارام دبیت.. و ئەگەر وژدان ئارام بوو دێ مرۆڤ د

ناڤبەرا خۆ و دەروونێ خۆدا هەست ب لێبۆرین و پاقژییێ کەت.. و ب ڤی ڕەنگی ئەو گرێکا دەروونی ڤەدبیت و نامینیت و دێ مرۆڤ جارەکا دی ڤەگەڕیتە سەر ڕەوشا خۆ یا سرۆشتی، و ئەڤ گرێکا دەروونی نە ئاشۆپەکە و ئەوا دبیتە ئەگەرێ نەخۆشییان نە ئاشۆپە، بەلکو ئەو ئێشانا دیار ئەوا د گەل ڤی نەخۆشی ژ گرانترین و قورسترین نەخۆشیانە.. و گەلەک جاران ئەڤ گرێکا دەروونی دبیتە ئەگەرێ سەرئێشێ و تێکچوونا دلی و نەخۆشییێن فشارێ و گەلەک نەخۆشییێن دی.. و ئەگەر چارەسەرییا ڤێ نەخۆشییێ ئەو بیت کو تو دانپێدانێ بەرانبەری نۆژدارەکێ بکەی دا وژدانا خۆ ئارام بکەی.. ئەرێ ما چەند جیاوازی د ناڤبەرا دانپێدانا تە بەرانبەری خودایێ مەزن و

نۆژدارەکیدا هەنە؟ ما چەند جیاوازییەکا مەزنە د ناڤبەرا ژێبرنا گونەهان و لێبۆرینا خودێ د گەل وژدان ئارامکرنێ هەیە[1]؟

تاقیرنێن جوان:

هندەک تاقیکرنێن جوان یێن هەین کو هندەک نۆژدارا ل (ویلایەتێن ئێگرتی یێن ئەمریکی) ئەنجام داینە ل دۆر کاریگەرییا قورئانا پیرۆز ل سەر نەخوشییێن موسلمان و نەموسلمان، ئەڤجا چ ئەو د زمانێ عەرەبییا قورئانێ بگەهن یان نەگەهن، کا چەند گوهۆڕین ل سەر ڕەوشا وان یا دەروونی و لەشی دهێت.

1- ئەنجۆمەنییا پزیشکی یا ئیسلامی ل باژێڕێ (پەنەما ستی) ل ویلایەتا (فلۆریدا) ل (ئەمریکا) تاقیکرنەکا ل سەر پێنج کەسێن نەموسلمان ئەنجام دا کو وان زمانێ عەرەبییێ

(1) الاسلام والعلم الحديث الأستاذ عبدالرزاق نوفل: ص (136 - 137)

ژی نە دزانی، سێ ژ وان کەسا نێر بوون و دو مێ بوون، ژییێ وان (22) سال بوو و ئەو تاقیکرنە ژی ب ڤی شێوازی بوو:

ا ـ تاقیکرنا گوهدانێ:

1ــــ 85 ڕوونشتنێن گوهدانا قورئانێ ب زمانێ عەرەبی و ب تەجوید بهێتە خواندن.

2- 85 ڕوونشــــــتنێن گوهدانا هندەک خواندنێن دی کو نە قورئان بیت، بەلێ پا ب ڕێکا تەجوید وەکی قورئانێ بهێتە خواندن.

ب ـ تاقیکرنا بێدەنگییێ:

و 40 ڕوونشــــــتنێن دی یێن ئارامکرنێ وەکی یێن گوهدانا خواندنێ، بەلێ پا بێ چو تشــتەک بۆ وان بهێتە خواندن، بەلێ پا ل وی دەمی بۆ وان ڤەکۆلەران دیار بوو کو ئەڤ ڕوونشــتێن

بێدەنگییێ چو ئەنجامەکێ ئەرێنی نەبوو ل سەر دودلییێ، ل وی دەمی ڕێکا وێ ڤەکۆلانێ هاتە گوهۆڕین و بابەت تنێ ما د ناڤبەرا ڕوونشتنێ بەرئاوردییا ئەنجامێن ڕوونشتنێن گوهدانا قورئانێ و ڕوونشتنێن گوهدانا نە قورئانێ، بەلێ پا وەکی خواندنا قورئانێ دهێتە خواندن، د گەل چاڤدێریکرنا گوهۆڕینا ڕێزکرنا د ناڤبەرا وان خواندناندا بێ کو ئەوێ گوهـ ددەتێ و بزانیت و ل دووڤ وێ چاڤدێرییێ ئەنجامێن ئارامبوونا دەروونی ل دووڤ پشتبەستن ل سەر وان گوهۆڕینێن فیسیۆلۆجی ئەڤە بوون.

1- ئامادەبوونا قایشا کەهرەبایی کو دگەهیتە لەشی، پلەیا گەرماتییا لەشی و زڤڕۆکا خوونێ یا لەشی.

2ـ تەوژمێ کەهرەبایی کو گرێدای ب ماسوولکانڤە یێن کو وان کارڤەدانێن دەماران ڤەگوهێزیت.

3. هەژمارا لێدانێن دلی و فشارا خوونێ.

4 ـ و پشکنینا دەروونی یا ئێکسەر.

و ل دوور ڤان پشتبەستنان ئەنجام وەسا دیار بوون کو خواندنا قورئانێ، گوهۆڕینێن فیسیۆلۆجی یێن هەستپێکری د دووڤ خۆدا دئینیت و چو مەجالێ سەختەکرنێ تێدا نەبیت و ئەنجام ب ڤی ڕەنگی بوون:

1ـ 65% کاریگەرییەکا ئەرێنی (ئارامکرنا دەروونی) ل دەمێ گوهدانا قورئانێ.

2ـ 35% کاریگەرییا ئەرێنی (ئارامکرنا دەروونی) ل دەمێ گوهدانا خواندنا نە قورئانێ، بەلێ وەکی قورئانێ دخواند[1].

---

[1] رحلة الايمان فى جسم الانسان دكتور حامد أحمد حام: ص (240 - 241)

د گەل ئەنجومەنییا پزیشکی یا ئیسلامی:

ڕۆژناما ئەنجومەنییا پزیشـــکی یا ئیســـــلامی ل باکووری (ئـەمریکـا) ڕاپۆرتـەکـا دکتۆر (ئـەحمـەد قـازی) ڕێڤـەبـەرێ پزیشـــکییا ئیســـلامی ل باژێرێ (پەنەما ســـتی) ل ویلایەتا (فلۆریدا) ل (ئەمریکا) ل دۆر (پزیشـکێ یەدەک) بەلاڤ کر و ل بن ناڤونیشـانێ: (جێبەجێکرنا چارەسـەرییا قورئانا پیرۆز) گۆت: بۆ مـە وەســـــا دیـار بوو کو گوهـدانـا قورئـانـا پیرۆز پەیوەندییەکا ئێکســـــەر ب کێمبوونا دودلییێ و تێکچوونێن دەروونیڤە هەبوو، هەر وەسا پەیوەندییەکا نەئێکسـەر - و دبیت یا ئێکســـەر ژی بیت - بۆ هاندانا ئامیرێ بەرگیرییا لـەشـــی یا کو وی ڕۆلـەکێ چالاک د پرۆسـەیا سـاخبوونا نەخۆشـیدا هەی و ئەڤ کاریگەرییە ب گوهدانا ئاخفتنا خودێ یا پیرۆز و موبارەک ل دەڤ وان کەســـان ژی دورســـت دبوو ئەوێن کو چو ژ زمانێ

قورئانێ یێ عەرەبی نە دزانی و تێ نە دگەهشـــتن و ژبلی وان یێن کو زمانێ عـەرەبی دزانین و د قورئـانێ و ڕامـانا قورئـانێ دگەهشـــتن! بەلێ پا کاریگەری پتر ل ســـەر وان دبوو ئەوێن د ڕامانا قورئانێ دگەهشتن.

هەر وەســا دکتور (قازی) د ڤێ ڕاپۆرتا خۆدا ئەڤ ڤەکۆلانا وی ل دۆر ڤێ چەندێ کری و ژێدەر ی ل دۆر ڤێ چەندێ بەلاڤ کرن و کۆنگرەیەکێ پزیشـــــکی ژی ل دۆر ڤێ چەندێ دانا و تێدا ئاماژە ب هندێ ددەت و دبێژیت:

ئەم گەهشـــــتنە هندێ کو مفایەکێ مەزن و کاریگەرییەکا هەرە بـاش د هـاریکرنـا وان نـەخۆشـــــانـدا دا کو ژ وان تێچوون و نەســاخییێن دەروونی و نەرێنی ئەوێن ئەو تووش بووینێ خلاس ببن و ڤێ چەندێ ژ لایێ زانســـــتیڤە دوپات کرییە کو ئەڤ نەخۆشـــــییە دبیتە ئەگەرێ دورســـــتکرن و کێمکرنا چالاکییا

ئاميرێ بەرگيرييێ يێ لەشـــی و ئەڤ نيشـــانە هەمی دەمان د گەل نەخۆشييێن دومدرێژ و گرانن و ئەڤا مە ديار كری لايەنەكێ چارەســەرييێيە كو گوهدانا قورئانا پيرۆزە و ڤێ چەندێ ڕۆلەكێ ئەرێنی د هێزكرن و چالاكرنا ئاميرێ بەرگيرييێ لەشــيدا هەبوو و ئەڤ چەندە هاريكارە كو مرۆڤ ب ســـــەر نەخۆشــــييا خۆ بكەڤيت.

کاریگەرییا فیسۆلۆجی یا قورئانێ ل سەر مرۆڤی:

دکتۆر (ئەحمەد قازی) د وێ ڤەکۆلانا خۆدا ئەوا ل رۆژناما ئەنجۆمەنێ پزیشکی یا ئیسلامی ل باکوورێ (ئەمریکا) بەلاڤ کری و ل وێرێ ژی گەلەک کۆنگەرەیێن پزیشکی ل بن ناڤونیشانێن (کاریگەرییا فیسۆلۆجییا قورئانێ ل سەر مرۆڤی) دانان، لێ کورتییا وێ ئەو بوو گۆت:

قورئانا پیرۆز کاریگەرییەکا چارەسەرییێ یا هەی کو (شیفایە) هەر وەکی د قورئانا پیرۆز و فەرموودەیێن پێغەمبەری (س)دا هاتی.

خودایێ مەزن دبێژیت: ﴿وَنُنَزِّلُ مِنَ ٱلْقُرْءَانِ مَا هُوَ شِفَآءٌ وَرَحْمَةٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ ۝٨٢﴾ الإسراء: ٨٢

ژ ئایەتێن قورئانا مەزن ئەم وێ دئینینە خوارێ یا دەرمان بۆ دلان ژ نەخۆشـــییان تێدا هەی و ئەم وێ دئینینە خوارێ یا دەرمانێ لەشـــان ژی تێدا هەی ب رِیکا پێڤەخواندنێ و دبیتە ئەگەرێ ب دەستڤەئینانا دلۆڤانییا خودێ بۆ باوەرداران.

ئەرێ دێ چەوان ئەڤ ئایەتێن قورئانێ دێ بنە چارەســـەری (شـــیفاء)؟ ئەرێ ئەو کاریگەرییەکا دەروونی و رِوحییە؟ یان کاریگەرییەکا لەشی یا فیسۆلۆجییە؟

ب رِاســـتی ئەو تێکەلی هەردویانە و هەردو لایەنا ب خۆڤە دگریت کو چارەسەرییا (شیفاء) دەروونی و رِوحییە و یا لەشی ژییە، بۆ زانینا ڤێ چەندێ مە ڤەکۆلانەکا گوهۆرِینا فیســۆلۆجی یا گرنک کر ل ســەر لەشــێ مرۆڤی دەمێ ئەو گوهێ خۆ ددەتە قورئانا پیرۆز و مە ڤەکۆلان دەستپێکێ ل سەر کۆمەکا مرۆڤێن ســاخلەم کر و پاشــی مە ل ســەر کۆمەکا مرۆڤێن نەخۆش کر و

مە ئەو مرۆڤ ب ئامیرێن خودان ژێرییەکا بلندڤە گرێ دان بۆ پیڤانا وان گوهۆڕینێن فیسۆلۆجی یێن ب سەر واندا دهێن، ئەو ژی ئەڤە بوون:

1 – ئامیرێ (PPG) یێ پیڤانا (vasomotor Respomses) ب ڕێکا پیڤانا پلەیێن گەرمییا پیستێ لەشی و خوارنا خوونێ تێدا.

2 ـ ئامیرێ (Skin comductivity) بۆ زانینا چالاکییا ڕژینا پەریزادە (غودا دەرقی) یا پیستی و ڕێژەیا خوهدانێ پێڤە.

ئامیرێ (EMG) بۆ پیڤانا پلەیا شلبوون و لاوازبوونا ماسوولکێن لەشی و ئەڤ هەمی ڕەنگڤەدانێن فیسۆلۆجی

هاتینە خواندن هەمی ئامارژەیێن کاریگەرییا قورئانا پیرۆز بوون ل سەر چالاکییا ئامیرێ سمپاساوی و پارا سمپاساوی و ئامیرێ کوئەندامێ دەمار یێ ناڤەندی و ئامیرێن دی یێن لەشی کو قورئانێ کاریگەری ل سەر ڤان ئەندامان هەبوون و ئەنجامێ دەستپێکی یێ ڤێ ڤەکۆلانێ گەهشتە هندێ کو هەبوونا گوهۆڕینێن فیسۆلۆجی یێن ب مفا کو کاریگەرییەکا ئەرێنی و پەیوەندی ب پرۆسەیا چارەبوونێ(شیفاء)ڤە یا هەی و هاریکارییا وێ دکەت کو زوو چارە ببیت.

و گرنگییا ڤێ ڕێکێ ئەوە ئەم پتر پشتڕاستبوونا ل سەر ڤێ پرۆسەیا فیسۆلۆجی دیار بکەین دا بۆ مە کاریگەرییا خواندنا قورئانێ و گوهدانا قورئانێ بۆ مە دوپات ببیت کو ئەم مفای ژ

قورئانێ د ڤان پرۆســــەیێن خۆ یێ چارەســــەریکرنێ ژیدا وەربگرین[1].

---

(1) Documentation of physiological effects of the quran in man untilizing biofeedback

دووماهیک:

جڤاکێن ڕۆژئاڤا نە وەکی جڤاکێن مەنە ژ لایێ پێشکەڤتنا زانستی و ژیانەکا دەولەمەند، بەلێ د سەر هندێرا دەمێ وان پشتا خۆ دایە ڕێبازا خودێ، ئەو تووشی گەلەک نەخۆشیێن دەروونی یێن کوژەک بوون، ئەو مانە ل سەر هندەک پەلێن دژوار و تووڕە و ئێدی وانان چو ڕامان بۆ ژیانا خۆ نەدیت و د هەمبەردا وان هەمی ئەو خۆشیێن مادی یێن دنیایێ یێن هەین، ئەو مانە د ناڤ ژیانەکا مادیڕا، لەوما ئەو د ژیانەکا ئارامدا سەرنەکەڤتن، بۆ نموونە وەلاتێ (سوید) ڤی وەلاتی بۆ هەر هەولاتییەکێ خۆ هەر پێدڤییەک دابین کرییە کو ئەو پێدڤی ببیت و د ڤی وەلاتیدا تو ب زەحمەت کەسەکی ببینی ژ هەژارییێ یان بێکارییێ بترسیت، بەلێ د سەر هندێرا ڕێژەیا نەخۆشییێن دەروونی ل وی وەلاتی گەلەک د بلندن، هەتا

گەهشتییە وی ڕادەی کو (25%) ژ خەلکێ وەلاتێ (سوید) یێن تووشی نەخۆشییێن دەروونی بووین کو دبیتە چارێکەکا وەلاتی! سەرەڕای داهاتێ هەولاتییێ (سوید) ژ بلندترین داهاتانە ل جیهانێ و (40%) ژ ڤی داهاتی ل چارەسەرییا نەخۆشییێن دەروونی دهێتە مەزاختن، دا کو ئەو ژ ڤێ ژیانا دژوار خلاس و قورتال ببن و د هەمبەرادا هژمارەکا مەزن ل وی وەلاتی بەرەڤ خۆکوشتنێ ژی دچن کو ژ وێ نەخۆشی و سزایێ ئەو تووش بووینێ درەڤن[1].

بلا کەس هزر نەکەت کو (ئەمریکا) ئەو دەولەمەندی و بەرفرەهییا ژیانێ ل وێرێ هەی، خەلکێ وێ ژ دودلی و بەرزەبوون و نەخۆشییێن دەروونی یا پاراستییە، ژ بەر کو

(1) monitoring technigues. By Dr. Ahmed- Al khady. Health and healing in the quran.

هزرمەندێن وێ ئەوا خەلک تووش دبیتێ و ژێ دنالیت یا دیار کری ژ وان ژی نڤسیەر و مامۆستا (کۆلن ئولسۆن) دبێژیت:

ئەو ژیانا ل نیویۆرکێ قەپاغەکا جوانە ژ وێ نەخۆشی و نالینێن خەلک تێدا دژیت[2].

هەر وەسا ئەدیبا فرەنسی (فرانسواس ساگان) دەمێ سەرەدانا (ئەمریکا) کری گۆت:

نیویۆرک جهەکێ گەلەک قورس و گرانە ل سەر مرۆڤی[1].

ب تنێ ئەوا ئەم پێدڤی ئەوە کو ئەم خۆ ب رێبازا خودێڤە بگرین دا مە ژ ڤان زەحمەتییان رزگار بکەت و نەساخییێن مە دەرمان بکەت و مە ژ ڤان نەساخییێن کوژەک قورتال بکەت، ئەوێن پشتا خۆ داینە رێبازا خودایێ مەزن یێن ل سەر پەلێن ئاگری

---

[2] الإيمان والحياة: ص (76)
[1] الإيمان والحياة: ص (76)

ییێن دژوار دژین و و ییێن تووشـــی خەمۆکییەکا دژوار بووین و ب تنێ ئەڤ ئایینە و ڕێبازا خودێ دشـــێت ئەوا د نەفســـێن مرۆڤاندا مری و مرۆڤان ژ دەســت دای ســاخ بکەت و بۆ وانا ڤەگەڕینتەڤە ژ وێ ئێمناهی و تەناهی و ئارامییا دەروونی...

ئیسلام بەسە کو ڕێکێ ل بەر مرۆڤی ڤەدکەت و وی دگەهینیتە هەمی ئەگەرێن بەختەوەرییێ، خودایێ مەزن ڕاســت گۆت دەمێ گــۆتــی: ﴿يَـٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ ٱسۡتَجِيبُواْ لِلَّهِ وَلِلرَّسُولِ إِذَا دَعَاكُمۡ لِمَا يُحۡيِيكُمۡۖ وَٱعۡلَمُوٓاْ أَنَّ ٱللَّهَ يَحُولُ بَيۡنَ ٱلۡمَرۡءِ وَقَلۡبِهِۦ وَأَنَّهُۥٓ إِلَيۡهِ تُحۡشَرُونَ ٢٤﴾ الأنفال: ٢٤

ئەی ئەوێن باوەری ئینااین و ب گوهدارییێ د بەرســـڤا خودێ و پێغەمبەری وەرن ئەگەر وان هوون بۆ وێ حەقییێ گازی کرن یا هوون پێ زیندی ببن و د گوهدانا هەوەدا چاکییا دنیا و ئاخرەتا

هەوە هەیە و هوون بزانن هندی خودێیە ئەو هەمی تشـــتان ب ڕێڤە دبەت و ئەوە یێ دشـــێت بکەڤتە د ناڤبەرا مرۆڤی و وی تشـــتیدا یێ دلێ وی دچیتێ و هوون بزانن کو هوون بۆ ڕۆژەکا گومان تێدا نەبیت دێ هێنە کۆم کرن.

چارەسەرییا دەروونی د قورئانا پیرۆزدا

چارەسەرییا دەروونی د قورئانا پیرۆزدا

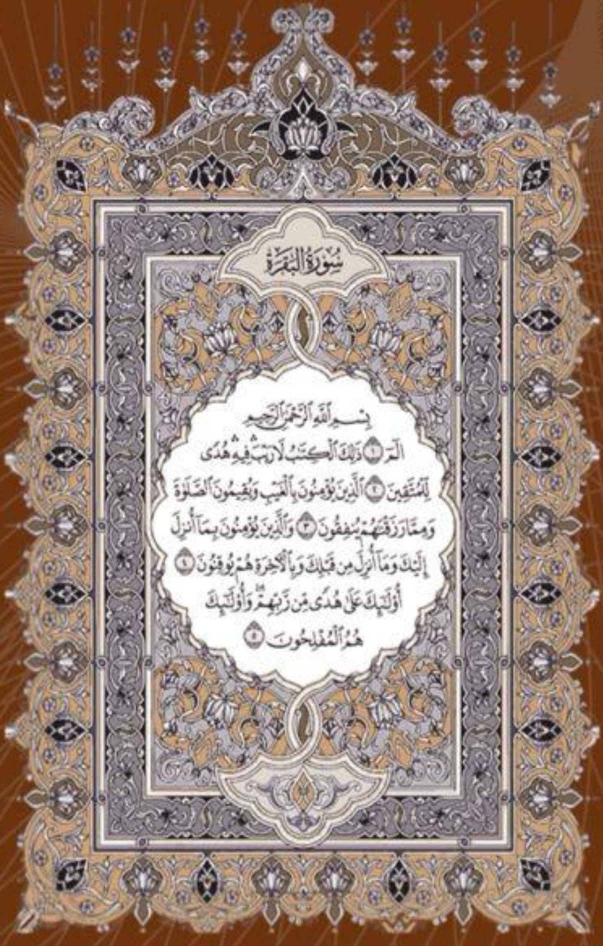

PSD.LY